

ישמח ישראל

המבואר

מאמור מספה"ק ישמח ישראל
על פרשת השבוע
בתוספת ביאור והערות

פינחס

תוכן העניינים

ו	מבוא
ח	ישמח ישראל
ט	הביאור
יז	תמצית המאמר
יח	הוראה למעשה בעבודת ה'
יט	בינת המאמר
כח	אמרות ופנינים יקרים

דברי רבינו ז"ע בענין לימוד דברי תורתו מתוך צוואתו הק'

...הנני מאמין באמונה שלימה כי מאהבת הקב"ה ומחסדו הגדול אשר חושב מחשבות לעזרת כל הנשמות אשר לא ידח ממנו נדח חלילה, ברחמי הרבים סבב כל הסיבה הזאת אשר ישמעו אנשים אשר קטנם עבה ממתי לקול, ויבקשו תורה מפי נדכה ונכאה כמוני אשר נפלות היא בעיני, למען אקיים מצות ושננתם לבניך אלו התלמידים, למען אשר לא ימחה שמי חלילה מישראל, ומדי זכרם בי יזכרוני לטובה למען להעלות משאל תחתיה.

לזאת אבקש ואתחנן בבכי ובתחנונים מעת אוהבי ורעי, אשר מסרתי נפשי עליהם, וכמעט רוב ימי חלדי הייתי משרת להם לעסוק לטובתם בכל האפשרות, זכרו נא לבקש רחמים על הדין נפשא עלובתא, ובכל עת אשר תהיו פנוים מצרכים ותעסקו במילי דשמיא, תזכרו נא גם אותי השפל והנדכה, אשר הייתי עמכם בצוואת חדא שנים רבות, לבקש רחמים על נשמתו...

כס"ד

פינחס תשפ"ה

גליון רלא

שנה ה

..~..~..~..

התודה והברכה לכל המסייעים בהוצאת השיעור
ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה מן השמים

..~..~..~..

לתשומת לב הלומדים היקרים והנכבדים.
שגיאות מי יבין, היות וקונטרסים אלו יוצאים לעת
עתה בלחץ של זמן, ואין מספיק שעת הכושר להגיה
את הקונטרס כמו שצריך, לכן אנו מודעים בזה שכל
הקונטרס אינו מוגה, והוי דן את כל האדם לכף זכות.
כמו כן נשמח מאד לקבל הערות והארות לתיקונים
הוספות והשמטות וכל המצטרך

..~..~..~..

על פי הלכה אסור לעיין בגליון בעת **אמירת קדיש**
(מ"ב ס' נו סק"א), בעת **חזרת הש"ץ** (מ"ב ס' י' קכד
ס"ק יז-יח), בעת **קריאת התורה** (סימן קמו ס"ב),
בעת **שעוסק בתפילה או בברכה** (מ"ב ס' קצא
סק"ה).

..~..~..~..

לרפואתה ולהחלמתה המהירה והשלמה
של האשה מרת שרה גולדא בת רחל לאה
בתושח"י.

..~..~..~..

לתגובות והערות ולכל ענייני הגיליון

03-9146666

פקס: 03-6162226

אימייל: hayismachyisroel@gmail.com

כמו"כ להשתתפות בהוצאות הגיליונות הבאים נא
פנ בכתובות הנ"ל.

ביאור ענין 'עיבור נשמה' – מי זוכה לזה
ומה התועלת בזה

מהו עומק החטא של נדב ואביהוא
בהקריבם אש זרה

איך הואיל פינחס בקנאותו
לתקן את חטאם של נדב ואביהוא

מה הואיל לאהרן הכהן
קנאותו של פינחס

כל זה ועוד יבואר במאמרו של רבינו שנכתב בתכלית
הקיצור, והורחב בביאור המאמר בצירוף הרבה
ענינים הנלמד מתוך קנאותו של פינחס והמסתעף מזה

קו "הכנה לשבת קודש"

עם המשפיע הגה"ח ר' יוסף צבי רכניצר שליט"א
כותב ועורך הקונטרס

0733-025-063

פטרון החודש

נדבת ידידנו הנכבד
הרה"ח ר' אליעזר מנחם גרוסמן שליט"א

לעילוי נשמת הוריו
הרה"ח ר' יהודה אריה ב"ר אברהם חיים ז"ל
גלב"ע ב"ב תשרי ה'תשל"ו

וזוגתו מרת יוכבד ב"ר פסח ע"ה
גלב"ע ב"א תמוז ה'תש"נ
ת.נ.צ.ב.ה.

זכות האדרת דבריו הק' של רבינו הגדול מאורן של ישראל מרן בעל הספה"ק
ישמח ישראל זצוקללה"ה זיע"א, יעמוד ליכותו להצלחה בכל העניינים אבי"ר

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת גיטל מאשה גוטמן ע"ה
בת הר"ר מנחם מגדל ז"ל
גלב"ע ט"ו תמוז תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

זקני
הרב הגאון ר' אברהם ב"ר פינחס
זצ"ל הי"ד
לייבטאג-וואקסמאן

ט"ז חג"צ ר' אליהו ב"ר שלמה לייבטאג
אב"ד ק"ק קלאסני שבגאליציה
בעל מחבר ספר תורת אליהו על מסכת פסחים

נעקה"ש י"ט תמוז תש"ד

ברועה נאמן לעדתי לא נטש אותם עד רגעיו האחרונים
עמם בצוותא עלה בסערה השמימה
ארץ אל תבסי דמו
שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם
תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ד'

הונצח ע"י נכדו כותב ועורך הקניטרס
הרה"ג ר' יוסף צבי רכניצר שליט"א

מבוא

לעשות רצוןך אלקי חפצתי.

כידוע שהתורה הקדושה אינה סיפורי דברים בעלמא אלא הוראה לעבודת השי"ת, והתורה"ק היא נצחית לעד לכל אחד ואחד מישראל לכל הדורות, בכל מקום ובכל זמן, ולכן יש להתבונן היטב מה בא ללמדנו כל האמור כאן עם פינחס, הרי מאי דהוה הוה? ואת זה יבאר כאן רבינו בקצירת האומר, ועיקר הנקודה שבמאמר זה הנוגע מאוד לענינינו הוא בחינת העבודה של 'אחרי ה' תלכו', שלא לעשות שום דבר מה שאין זה רצונו של השי"ת, ואפילו אם זה דבר גדול חשוב עד מאד, אעפ"כ אם אין זה רצון ה' אין לעשותו בשום פנים ואופן.

ביסוד העבודה (ח"ב פי"ט, ט, כד) מפרש את הפסוק שנאמר בענין שעיר החטאת של מוסף ר"ח שהקריבו ביום שמיני למילואים (ויקרא י, יט-כ): 'ואת שעיר החטאת דרוש דרש משה והנה שורף...' והשיב לו אהרן: ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'?! דאהרן הכהן לא שאל אם עשיתי כדין תורה או לא, אלא **'הייטב בעיני ה''**? כלומר גם אם על פי הלכה הדבר מותר וכשר, אבל לבן עליה יש עוד חשבון מה שהוא צריך לחשב, האם מלבד מה

המאמר שלפנינו הוא מכת"ק של כ"ק רבינו זי"ע. והוא מאמר עמוק בענינים גבוהים ורמים, לבאר את חטאם של נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה אשר לא צוה ה', ואיך שבאו על תיקונם ושלמותם על ידי מעשה פינחס בקנאו את קנאת ה' צבאות, ומה הועיל כל זה לאהרן הכהן, כפי הבנת עומק כוונת הכתוב שמייחס את פינחס ל"בן אהרן". ומתוך המאמר יבוא רבינו לחדש חידוש נפלא בדברי המדרש במאמר הכתוב: 'לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום' - בדין הוא שיטול שכרו. ויבאר עפ"י דרכו את עומק הכוונה בזה.

כאמור, כל אלה הם ענינים גבוהים ורמים למעלה מהשגתינו, ואמנם רבינו בגודל קדושתו השיג את הדברים, ואעפ"כ לא נמנע מלכתוב בסיום המאמר ברוב ענוותנותו: **"ואולי שגיתי, ה' יכפר"**. ברם! אם רבינו חרט את דבה"ק בעט ברזל עלי ספר, הרי שיש בכל הדברים האלו ענינים שראויים לנו ללמוד מהם דרך בעבודת ה', ובס"ד בתוך הביאורים ובעיקר בהוראה למעשה כפי נציין כמה מהם.

גוואי עם בני העלייה כדרכו בקודש, המשיך עוד והרחיב גם שם בזה (עי' מש"פ' שמיני), וקצת מתוכן דבריו הק' שדיבר שם מובאים כאן להלן בהערות וצינונים.

בבית המאמר הרחבנו עוד בענין זה להבין את עומק הדברים מתוך מעשיהם של צדיקים.

מי יתן שנזכה בכח הקריאה שמעורר את הזמן להתעלות בעבודה של 'הייטב בעיני ה' - שיהיו מעשינו כשרים ורצויים בעיני ה', כאמור: **'ועשית הישר והטוב בעיני ה' אלקיך'**, אכי"ר.

שהוא כשר הוא גם טוב?: **"האם הדבר שאני עושה זהו רצון ה' וכשר וטוב הדבר בעיניו יתברך?!"** ועל זה נאמר שם: וישמע משה ויטב בעיניו. ס'האט איהם געפאלן דעם דרך.

בפרשת שמיני אות א הרחיב רבינו עפי"ד הרבי מביאלא זי"ע הרבה מאד בענין חומר הדבר לעשות דבר אשר לא צוה ה' ואין זה רצונו, גם אם הדבר טוב בתכלית הטוב, אבל אם אין זה רצון ה' אין בו שום דבר טוב. וכנראה שלאחר השולחן הטהור בפ' שמיני שנת תרנ"ד [שהיא השנה הראשונה לנשיאותו], כאשר נכנס רבינו לשולחן השני בבתי

ישמח ישראל

מהבורא ב"ה להכניס אש הקטורת הזאת. וכאשר התעורר רשפי אש שלהבת יה בפינחס, להיות מהקנאין הפועל בן, שהוא רק דוקא אם לא נצטוו על זה, כי היא הלכה ואין מורין כן (סנהדרין פב.), אז על ידי מסירת נפשו ובכח האש הזו, נתקן חטאם שעשו בלא צווי הבורא ב"ה, וזה הוא בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, כי תיקן חטא בניו, ונשאר יחוסו של אהרן לזרעו אחריו, מקום בניו כנדב ואביהוא בלא שום פגם ח"ו, לפי זה מוכרחים לומר שהכח הזה הוא רק נצר משורש זרע אהרן, ולפיכך תיקן חטא בניו, מה שאין כן ח"ו אם הכח הזה היה מאבי אמו, מה שייכות לזרע אהרן בזה.

ונוכל לומר שזה הוא פירוש המדרש רבה (במדב"ר כא, א) בדין הוא שיטול שכרו, זה קאי על אהרן הכהן, דהיה קשה להמדרש למה מייחס עתה לפינחס באהרן הכהן, וכדקשיא ליה להגמרא ולרש"י ז"ל, ותירוצו של המדרש הוא על פי דברינו אלה, יען שפינחס מסר נפשו, והבעיר בלבו אש התורה בלא צווי, לפיכך נתקן חטא בני אהרן, ונכנס הוא במקום בניו ממש, וכן"ל. ואולי שגיתי, ה' יכפר. (כת"ק)

[א] פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא). וברש"י ז"ל, לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. והקושיא ידועה, הלא גם השבטים ידעו שהוא נכד אהרן הכהן, ואף על פי כן אמרו שכח זה שהרג לזמרי הוא מצד אבי אמו, ולא מצד אהרן הכהן.

אכן נראה לקט דעתי, כאשר שמעתי מכ"ק עט"ר **אאמו"ר** זצלה"ה זי"ע [וכמדומה שאמר משם איזה ספר, אולי מהזהו"ק] וכמבואר **בכתבי האר"י** ז"ל (שער הגלגולים פרק לג) שפרחה מפינחס נשמתו בעת מסירת נפשו הזו, ונכנס בו נשמת נדב ואביהוא, וזה 'בן אלעזר' שהיה עד עתה בנו, אבל עתה הוא 'בן אהרן הכהן' בנו ממש, נשמת בניו.

ולהסביר דברי האר"י הקדוש לפי קט שכלי שחנני ה' ברחמיו, מפני מה נכנס בו נשמת נדב ואביהוא, לפי שחטאם היה בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם (ויקרא י, א. במדבר ג, ד), וכמבואר בספרים הקדושים האש הזאת היתה גבוהה מאוד מאוד, אולם החסרון היה מה שלא היה על זה צווי

הביאור

מבוא ותוכן המאמר: 'אחרי ה' תלכו', שלא לעשות שום דבר מה שאין זה רצונו של השי"ת, ואפילו אם זה דבר גדול חשוב עד מאוד, אנפ"כ אם אין זה רצון ה' אין לעשותו בשום פנים ואופן, כי לא די שאינו מתקשר על ידי זה עם השי"ת, אלא אפילו אם הוא צדיק וקדוש יפסיד הכל עד שיבוא שוב אל תיקונו השלם, כמו שמצינו אצל נדב ואביהוא, אף שהיו גדולים עד מאוד לא היו יכולים לבוא אל מקומם ומנחתם בשלמות התיקון עד שלא נתעברו בנשמתו של פינחס כאשר קינא את קנאת ה' צבאות.

- ענין של קנאין פוגעין בו, הלכה ואין מורין כן.
- למה הוצרכו להתעבר נשמתם של נדב ואביהוא, ומדוע נתעברו דוקא בפינחס.
- מה היתה כוונת השבטים בזה שהיו מבזין את פינחס.
- למה מייחס הכתוב את פינחס גם לאלעזר וגם לאהרן, ועומק המכוון במה שייחסו הכתוב אחר אהרן.
- על מי הכוונה בדברי חז"ל "בדין הוא שיטול שכרו" והביאור בזה.

בני **השבטים**^א שהיו כולם מיוחסים לגמרי, **מבזים אותו** על פגם יחוסו, ואמרו: **הראיתם בן פוטי** - בן מזולזל זה, **שפיטם אבי** - אחד מאבות משפחת **אמר עגלים** להקריבם **לעבודה זרה**, ומחמת שמין פסול שיש בו נתגרה במי שמיזחם ממנו, ולכן **הרג** את שלומיאל בן צורישי שהיה **נשיא שבט מישראל**, **לפיכך בא הכתוב** להוציא ביזוי זה מליבם, ו**יחסו** פעם שנית **אחר אהרן**, להודיע בזאת שיחוסו אינו אלא 'בן אלעזר בן אהרן' ואינו מתייחס כלל לשום יחס אחר מצד אמו.

מביא את דברי רש"י ז"ל בטעם שהכתוב מייחס כאן את פינחס אחר אהרן הכהן אף שכבר נכתב יחוסו לעיל. ומביא את הקושיא הידועה שהרי גם השבטים ידעו את יחוסו ואנפ"כ ביזוהו וא"כ מה הועיל הכתוב.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כה, יא). ובביאור

הכתוב כתב **רש"י ז"ל**, דאף שכבר נתפרש יחוסו לעיל (פסוק ז) שהוא בן אלעזר בן אהרן הכהן, מכל מקום חזר הכתוב וכפל את יחוסו כאן, **לפי שהיו**

הערות וציגונים

אב אמו. אבל בספרי אמרו שהיה אבי אמו. ועל כל פנים לא היה אבי אמו ממש, אלא שכבר אמרו חז"ל שבני בנים הרי הם כבנים, וממילא אבי האב ואבי האם נחשבים כאב. ג. כמו שנאמר (שמות ו, כה) 'ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס'. ודרשו חז"ל (סנהדרין פב:) מבנות פוטיאל - מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודה זרה. ד. וכתב המהר"ל בגו"א וכן הרא"ם, דאף שהשבטים ידעו היטב שהיחוס נמשך אחר משפחת האב ולא אחר משפחת

א. הוספנו 'בני' שהרי השבטים עצמם כבר לא היו אז, אלא הכוונה על כלל ישראל שהם כולם בני השבטים המיוחסים. והמהר"ל בגו"א כתב דמשום הכי דייק רש"י לומר ש'השבטים' היו מבזים אותו, להורות שהיו מבזים אותו בענין היחוס שבו התפארו שבטי ישראל, וכיון שפינחס אין יחוסו שלם אינו כמותם, ועל זה ביזוהו וכדלהלן. ב. והוא יתרו, אבל לא היה אבי אמו ממש, ובגמרא סוטה (מג.) הסתפקו בזה חז"ל אם היה אבי אמו או שהיה אבי

והקושיא על ביאור זה ידועה^ה, הלא גם השבטים ידעו כולם שהוא נכד אהרן הכהן, ואף על פי כן ביזוהו, כי אמרו שמכיון שהוא גם נכד למי שפיטם עגלים לע"ז, אם כן יש איזה פגם ביחסו, וכח זה שהרג לזמרי לא בא לו מצד שהוא בן אהרן, אלא הוא מכח הפגם ביחסו שיש בו מצד אבי אמו, ולא מצד אהרן הכהן, וא"כ מה הועיל לנו הכתוב בזה.

כדי לתרץ הקושיא מקדים את דברי האריז"ל בפירוש הכתוב: פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, שפינחס שהיה עד עתה בן אלעזר נעשה בן אהרן, שנכנס בו נשמות נדב ואביהוא. ויבאר את עומק הענין בחטאם של נדב ואביהוא, ואיך באו על תיקונם על ידי פינחס.

אכן נראה לקט דעת^י, כאשר שמעתי מכ"ק עט"ר אאמו"ר צללה"ה זי"ע [וכמדומה שאמר משם איזה ספר, אולי מהזהו"ק (ח"ג רי"ז. ח)] וכמבואר בכתבי האר"י ז"ל (שער הגלגלים פרק לג) שכאשר הרג פינחס את זמרי בן סלוא פרחתה מפינחס נשמתו בעת מסירת נפשו הזו, ונכנס בו נשמת נדב ואביהוא, ולפי זה יהיה כוונת הכתוב פינחס בן אלעזר היינו פינחס שהיה עד עתה בנו של אלעזר, אבל עתה שקינא את קנאת ה' הוא נחשב גם בן אהרן הכהן בנו ממש, שהרי יש בקרבו את נשמת בניו נדב ואביהוא^ט.

ולהסביר דברי האר"י הקדוש לפי קט שכלי שחנני ה' ברחמי^ו, מפני מה נכנס בו עכשיו

הערות וצינונים

ט. מדבריהם יש ללמוד שמה שאמר הכתוב 'בן אהרן' אין הכוונה על אלעזר דהיינו פינחס בן אלעזר - שאלעזר הוא בן אהרן הכהן, אלא הכל נאמר על פינחס, שפינחס היה גם בן אלעזר וגם בן אהרן הכהן, וזאת על ידי שפרחת נשמתו ונכנס בו נשמת נדב ואביהוא, והן אמת שעד עתה היה בן אלעזר, אבל עתה הוא 'בן אהרן הכהן' בנו ממש, כיון שנכנסו בו נשמות בניו. ואכן כן הוא מפורש בזוה"ק פ' פינחס כפי שהובאו להלן בביאור הסמוך בהקדמה, שלכן נאמר ב' פעמים 'בן' כיון שהיה גם בן אלעזר וגם בן אהרן. וכל הדברים אלו צריכים ביאור רב, להבין מה היה חטאם של נדב ואביהוא? ולמה נתגלגלו דוקא בפינחס? ולמה דוקא עתה במעשה הריגת זמרי? ואם היו צריכים להיות מגולגלים בו, היו צריכים להיכנס בו עוד קודם שנולד כמו כל הנשמות המגולגלות? ומה הענין בזה שיהיה נקרא 'בן אהרן'? ומה יש לו לאהרן מזה שפינחס מתייחס אחריו כבנו?

י. **להבנת עומק המאמר נקדים בקצירת האומר:** הנה את דברי רבינו אפשר ללמוד בפשטות, אבל כדי להבין היטב את עומק דברי רבינו זי"ע חייבים להקדים דברים אחדים מדברי הזהור הק' בפרשת אחרי (נדפס) ובפרשת פינחס (נדפס) שהם יסודות הררי קודש של רוב דברי רבינו במאמרו,

האם ככתוב (במדבר א, ב) 'למשפחותם לבית אבותם', מכל מקום הטילו בו פסול שבא גם מבית שאינו הגון ולכן נשארה איזה רשימה לא טובה מבית זה, וזה מה שהביאו להרוג נשיא שבט מישראל. לכן הודיע הכתוב שהוא מיוחס רק אחר אהרן ואין בו שום שמץ פסול. ורבינו יוסיף בביאורו שדוקא משום כך שכל יחוסו של פינחס הוא רק מצד אהרן, לפיכך נתגלגל מעשה זה לידינו, כמו שיבואר להלן.

ה. הוא הקושיא בהערה דלעיל בשם המהר"ל והרא"ם ועוד, וכבר הובא שם ביאורם בזה, אך לרבינו יש מהלך חדש בענין זה.

ו. ראה בהערה להלן אות י דברי הקדמה להבין היטב את עומק דברי רבינו במאמר זה.

ז. בלי שום ספק שרבינו ידע היטב את מקור הדברים שהם מהזהו"ק, אלא כנראה שהקפיד בזה על מאמר המשנה בעדיות (א, ג) חייב אמר לומר בלשון רבו, וכיון שלא זכר להדיא את דברי אביו, לכן לא כתב אלא "כמדומה.. אולי מהזהו"ק", ויש לנו ללמוד מזה בק"ו על עצמנו עד כמה צריך להיות נזהר לדבר בלשון רבו.

ח. ראה בהערה להלן אות י שום הובאו דברי הזהו"ק בהרחבה.

הערות וציגוים

החלק השני הוא מזוה"ק בפרשת פינחס [שם יש השלמה ותוספת דברים בסוד הענין של נדב ואביהוא ופינחס]:

רבי שמעון היה יושב ועוסק בפרשה זו - בפרשת פינחס, ואמר שנדב ואביהוא נתגלגלו בפינחס. בא לפניו רבי אלעזר בנו, שאל ממנו, נדב ואביהוא מה מעשיהם ואיך נתגלגלו בפינחס? כי אם עדיין לא היה פינחס בעולם כשמתו ואחר כך בא לעולם ונתגלגלו בו והשלים את מקומם, היה מובן הענין יפה. אבל פינחס כבר היה בעולם כשמתו נדב ואביהוא, ונשמות היתה קיימת בו כראוי, אם כך איך שייך שיתגלגלו בו נשמות אחרות בחייו, כי סוד הגלגול כבר נודע לו, אבל סוד העיבור לא ידע עדיין. אמר לו רבי שמעון אביו. בני, סוד עליון יש כאן, שהוא סוד העיבור, וכך היה ענין זה. כי בשעה שנדב ואביהוא נסתלקו מן העולם, לא היו יכולים להתכנסות ולהתעלם תחת כנפי השכינה הקדושה הנקראת סלע הקדוש, והטעם, לפי שכתוב 'ובנים לא היו להם' ועל ידי שלא קיימו מצות פריה ורביה, שהמעטיו דמותו של המלך ב"ה, לכן השכינה לא קיבלה את נשמתם כשמתו, והתעברו בפינחס, תדע שכן הוא שנתעברו בו בסוד העיבור, שהרי הם היו ראויים לשמש בכהונה גדולה אם בחייהם היו להם בנים, לכן עתה שנתעברו בפינחס הוא ירש את גדולתם שנעשה כהן גדול אחר מות אביו כדלקמן. ובשעה שקנא פינחס על ברית קודש במעשה של זמרי בן סלוא, ונכנס בתוך כמה המונים של שבט שמעון והרג את זמרי וכבד לעיני כל ישראל, כשראה פינחס את שבט שמעון שבאו אליו בכמה המונים להרוג אותו, מחמת הפחד פרחו נשמתו ממנו, ואז ב' הנשמות של נדב ואביהוא שהיו ערומות בלא לבוש ובלא מקום מנוחה, נתקברו בנשמתו של פינחס ונכללו הג' נשמות יחד, וחזרה נשמתו בגופו, כשרוחו כלולה בהתכללות ב' רוחות, ונתחזקו ונתקנו בו, אז הרויח וירש פינחס את מקומם שיהיה כהן גדול, כמו שהם היו ראויים להיות כהנים גדולים אם בחייהם היו להם בנים, מה שלא היה ראוי להיות לפני זה רק כהן הדיוט.

ועל פינחס נאמר (איוב ד, ז): **זכר נאמי הוא נקי אבד** - דהיינו שלא נאבד ולא מת גופו, ולא אבד את רוחו בשעה שיצאה ופרחה ממנו אלא חזרה אליו. **ואיפה ישרים נכחדו** - אלו הם בני אהרן, כי לולא אותו החטא של הקרבת הקטרת באש זהה היו ישרים וצדיקים גדולים, לכן לא נכחדו, אלא חזרו לעולם בסוד העיבור בפינחס, ועל ידו תיקנו את מצות פריה ורביה מה שאבדו בחייהם, כי כשפינחס הוליד בנים נחשב להם כאילו הם הולידו, ועל כן כתוב בפינחס שתי פעמים **בן בן**, דהיינו פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, על ידי הנשמות של נדב ואביהוא נחשב גם הוא לבן אהרן הכהן.

ובלעדיהם אי אפשר לרדת לסוף דעתו הקדושה, ורק לאחר הבנת דברי הזוה"ק נוכל לאחוז בשיפולי גלימא דמלכא ולהבין את הדברים קצת יותר לעומקם בס"ד. ונביא את דברי הזוה"ק בתרגום לשון ובתוספת ביאורו של הרמ"ק (מתוך הספר מתוך מדבש):

החלק הראשון הוא מזוה"ק בפ' אחרי:

בתחילת הדברים מסופר שם באריכות איך שרבי שמעון ורבי אלעזר בנו הלך עם בני חבורתו הקדושה לבית חותנו רבי פינחס בן יאיר, ורפכ"י אמר לר"ש, קודם שנאכל נשמע משר התורה דברי תורה, ...אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, בני עמוד על רגליך ואומר דבר חדש בחידושי התורה לפני רבי פינחס ושאר החברים, השיב לו ר"א שאינו יכול לדבר, כי כך למד מנדב ואביהוא:

עמד רבי אלעזר ופתח לפרש את מאמר הכתוב: וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו. בפסוק זה יש להתבונן, כי נראה שהוא מיותר, שהרי כתוב אחריו: ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך, ולכאורה רק מכאן הוא התחלת הפרשה, וא"כ הרי לא נאמר כלל מה היה הדיבור בפסוק הראשון. אלא בשעה שהקב"ה נתן את מצות קטורת הסמים לאהרן, רצה הקב"ה שבחייו לא ישתמש בו אדם אחר להקטיר קטורת אלא אהרן, לפי שאהרן הרבה שלום בעולם. אמר לו הקב"ה, אהרן, אתה רוצה להרבות שלום בעולם, לכן על ידך ירבה שלום גם למעלה, כי על ידי הקטרת הקטורת מתקשרות כל הספירות ונעשה שלום ביניהם, בשכר זה מצות הקטורת תהיה מסורה בידך מכאן והלאה, ובחיך לא ישתמש בה אדם אחר. אבל נדב ואביהוא הקדימו בחיי אביהם להקריב קטורת מה שלא נמסר להם, ודבר זה גרם להם שטענו בה והקריבו אש זרה ומתו.

ומשה היה נעצב ומהרהר מי גרם להם טעות זה, וכדי לנחמו אמר לו הקב"ה: **'בקרבם לפני ה' וימותו'**. ולכאורה צריך הכתוב לומר בהקריבם אש זרה, ולמה נאמר **'בקרבם'**, אלא הפירוש הוא שסיבת מיתתם הוא בגלל **'בקרבם'**, היינו שמה שהקריבו אש זרה הוא כבר תוצאה של החטא, ומה היא החטא עצמו? שנתקברו לפני ה' - שדחקו את השעה בחיי אביהם, ועי"ז הבאו לכלל טעות.

וסיים רבי אלעזר ואמר: ומה שני בני אהרן שהיו צדיקים גדולים, עכ"ז על שדחקו את השעה להקטיר קטורת בחיי אביהם, גרמו לעצמם שימותו, אני כנגד אבי וכנגד זקני רבי פינחס וכנגד כל שאר החברים, ודאי שאין זה מן הראוי שאדחק את השעה לדרוש בפניהם, והחזיר את רשות הדיבור לאביו רבי שמעון, וקם רפכ"י ונשקו וברכו.

דוקא נשמת^א נדב ואביהוא, לפי שחטאם היה כמו שנאמר 'בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם' (ויקרא י, א. במדבר ג, ד), וכמבואר בספרים הקדושים (זוה"ק ח"ג ס.ו.) האש הזאת

היתה גבוהה מאוד מאוד^ב, ואולם אף על פי כן נקראת 'אש זרה' כי החסרון היה מה שלא היה להם על זה צווי מהבורא ב"ה^ג להכניס את אש

הערות וציגונים

[ומזה יש ללמוד שכאשר עושה אדם איזה דבר נגד רצון ה', אזי אם הוא דבר חשוב וגדול, אבל אין זה דבר הראוי לו, הרי לא די שאינו מתקשר על ידי זה עם השי"ת, אלא אף מפסיד הכל עד שיתקן את כל קלקולו].

יא. לכאורה היה צריך לומר 'נשמתם' בלשון רבים? ואולי יש לומר דלעיל בפרשת במדבר (ג, ד) כתיב 'וימת' נדב ואביהוא, וכתב שם השי"ך דלכך נאמר בלשון יחיד, שכיון שלא היו להם בנים, נחשבו כגוף אחד.

יב. 'אש זרה' יכולה להיות הכוונה כמו עבודה זרה, דהיינו אש שאינה מצד הקדושה, וכאן אי אפשר לפרש כן, דא"כ לא היה צריך הכתוב להוסיף ולומר 'אשר לא צוה ה' כי פשוט הוא, ובכל מקום שמוזכר עבודה זרה לא נאמר אשר לא צוה ה', ועל כרחק שהאש של נדב ואביהוא היתה אש קודש, ולא סתם קודש, אלא אש גבוהה מאוד מאוד. ובפרשת קדושים אות ג מביא רבינו את מה ששמע מהרה"ק מביאלא זי"ע בענין זה, וז"ל: "וכפי אשר שמענו מהאדמו"ר מביאלא, אחר שהרחיב הדיבור בפרשת אחרי, אשר אין רשות לאדם לעלות במדרגות גבוהות מערכו, שזה היה מיתת נדב ואביהוא 'בקרבנתם לפני ה'', שהיא מדרגה גבוהה ורמה, שאי אפשר לאדם לזכות בה, זולת הכהן גדול ביום הכיפורים זכה למדרגה הנפלאה הזאת, ולכך 'וימותו', כי לא יכלו לסבול אור הגדול הזה. וכאשר הרחיב ביאור בקדושתו הגדולה בענין זה, 'רק אחרי ה' תלכו', זה הוא עבודת כל איש ישראל" עכ"ד.

ומש"כ רבינו כמבואר בשה"ק, כן הוא בזוה"ק פ' אחרי כפי שהובא לעיל בהקדמה, שהם נכנסו להקטיר קטורת - שהוא עשיית שלום בעולמות עליונים על ידי קיטור הספירות העליונות, ודבר זה נמסר אך ורק לאהרן, והקב"ה לא רצה שבחיו של אהרן יהיה לעוד אחד חלק בעבודה עליונה זו, והם דחקו את השעה ותפסו אומנות אביהם בחייו.

יג. רבינו מדבר כאן על יסוד גדול מאד בעבודת השי"ת, וקיצר כאן מאוד, ובאמרינו לשבועות אות יא כתב: שלא היה להם שום סיוע מדברי התורה מהמצוה, כי לא נצטוו על זה, רק מעצמם, וזה הוא בלתי אפשרי בבשר ודם שיגש מעצמו לעשות שום דבר למלך מלכי המלכים הקב"ה, בלתי

...מכאן אנו למדים, שלא יועיל לאדם שום תיקון בנפשו, אלא אם הוא יתקן באותו מקום והספירה שחטא ופגם בה, ומי שאינו עושה כן, הגם שאם יתקן מדה אחרת גם כן ימשך לו איזו תועלת, אבל אין לו תקון לעולם כראוי, כי אותו החטא לא יתוקן אלא אם יתקן במקום שפגם, ע"כ דברי הזוה"ק.

וזאת תורת העולה מדברי הזוה"ק הנצרך לעניינינו להבנת המאמר דלהלן:

א. החטא של נדב ואביהוא היה במה שעשו את העבודה העליונה של הקטרת הקטורת בקיטור הספירות העליונות, שזכה לזה אהרן בהיותו אוהב שלום ורודף שלום, לכן ניתנה לו הזכות לעשות שלום בספירות העליונות. והקב"ה לא רצה שבחיו של אהרן הכהן יתעסק עם זה עוד אחד. והם דחקו את השעה ותפסו אומנות אבותם בחייו. [ומזה יש ללמוד שלא לדחוק את השעה ולא לעמוד במקום גדולים, וביותר בן אצל אביו...].

ב. נדב ואביהוא היו ראויים ומוכנים למלאות מקום אביהם להיות כהנים גדולים, אילו היו להם בנים. וכין שמתו בלא בנים, המעיטו בזה את דמותו של המלך ב"ה, לכן השכינה לא קיבלה את נשמתם כשמתו. ולא היו יכולים להתכנסות ולהתעלם תחת כנפי השכינה הקדושה. ונשארו נשמותיהם ערומות בלי לבוש ובלא מקום מנוחה. [ומזה יש ללמוד שלא יועיל לאדם שום תיקון בנפשו, אלא אם הוא יתקן זאת באותו מקום והספירה שחטא ופגם בה, והגם שאם יתקן מדה אחרת גם כן ימשך לו איזו תועלת, אבל אותו החטא לא יתוקן כראוי אלא אם יתקן במקום שפגם].

ג. בשעה שקנא פינחס על ברית קודש במעשה של זמרי בן סלוא, וראה את שבט שמעון שבאו אליו בכמה המונים להרוג אותו, מחמת הפחד פרחו נשמתו ממנו, ואז ב' הנשמות של נדב ואביהוא, נתקברו בנשמתו של פינחס בסוד עיבור (ולא גלגול) נשמה. ונכללו ה' נשמות יחד, וזוהר נשמתו בגופו, כשרוחו כלולה בהתכללות ב' רוחות, ונתחברו ונתקנו בו נשמתם של נדב ואביהוא, אז הריח פינחס שנחשב על ידם גם הוא ל'בן אהרן' וירש את מקומם שיהיה כהן גדול, כמו שהם היו ראויים להיות כהנים גדולים אם בחייהם היו להם בנים, מה שלא היה ראוי להיות לפני זה רק כהן הדייט.

הקטורת^י הזאת^ט. וכאן במעשה זמרי בן סלוא **כאשר התעורר רשפי אש שלהבת יה בפינחס^{טז}**, ומתוך כך נזכר בהלכה,

ולקח על עצמו **להיות מהקנאין הפוגעין בו^י**, שהוא רק דוקא אם לא נצטוו על זה^{יח}, **כי היא הלכה ואין מורין כן** (סנהדרין

הערות וציגונים

אם נצטוו עליי, כי מי יחבר הגוש עפר עם הרוחני, ובפרט עם האין סוף, בלא אמצעות התורה הקדושה, ומובא בספרים הקדושים דברי הזוה"ק: תלת קשורין אינו, קוב"ה ואורייתא וישראל, והיינו כדברינו, דהתורה מקשר אותנו להקב"ה עכ"ל. וראה בהערה להלן בסמוך שהרחבנו בזה.

יד. כן הוא בזוה"ק פ' אחרי כפי שהובא בהערה אות י בהקדמה, שהם נכנסו להקטיר קטורת - שהוא עשיית שלום בעולמות עליונים על ידי קיטור הספירות העליונות, ודבר זה נמשך אף ורק לאחר, והקב"ה לא רצה שבחיינו של אהרן יהיה לעוד אחד חלק בעבודה עליונה זו, והם דחקו את השעה ותפסו אומנות אביהם בחייו.

טו. במאמריו לשבועות אות יא מבאר רבינו ביתר ביאור את עומק הכוונה בזה. רבינו מבאר שם תחילה את דברי הגמרא בקידושין (מ:) נענו כולם ואמרו, תלמוד גדול, שמביא לידי מעשה. וכבר חקרו הראשונים בזה להבין דברי חז"ל, [שאם תלמוד גדול רק בגלל שהוא מביא לידי מעשה, א"כ מוכח מזה] ממילא שהמעשה גדול יותר, שזה הוא התכלית המכוון מהתלמוד, ומדוע א"כ אמרו שתלמוד גדול?.

ומבאר רבינו עפ"י **יסוד גדול בעבודת השי"ת**, וזלה"ק: ונוכל להסביר לפי דברינו כמה פעמים, שכח קדושת דברי תורתנו הקדושה בהמצוה שנצטוונו, פועלים ומקשרים אותנו ומחברים אותנו להקב"ה, כפירוש מצוה מלשון צוותא, שנעשים מחוברים ומקושרים להקב"ה בחבל נחלתו. וזה הוא פירוש דברי הזוה"ק (ח"ג עג.) אורייתא וישראל וקוב"ה כולא חד, היינו דהתורה הקדושה מחברת אותנו להקב"ה, ועל ידה אנו באים לידי מעשה המצוות, ומבלעדו לא היה אפשרות לבשר ודם קרוץ מחומר, לגשת מול פני האלקים במצוה מהמצוות. ולכן אנו אומרים קודם כל מצוה הפסוק מהמצוה, כמו קודם ספירת העומר והנחת תפילין, שעל ידי אמירת המצות עשה שבתורה, בכח קדושתה אנו באים לעשות המצוה. וזה הוא פירוש הגמרא הנ"ל, שתלמוד גופא הוא מצות עשה של ושננתם, והגית בו, ומלבד זה, הלימוד מביא אותנו, שעל ידי הלימוד הזה נוכל אחר כך לעשות מעשה המצוות בפועל, מה שלא היה אפשרות בלעדו. ועל פי זה מבאר שם רבינו את עומק הענין בחטאם של נדב ואביהוא: "ויכול להיות שזה הוא ענין מיתת נדב ואביהוא,

בהקירבם אש זרה אשר לא צוה אותם, היינו שלא היה להם שום סיוע מדברי התורה מהמצוה, כי לא נצטוו על זה, רק מעצמם, וזה הוא בלתי אפשרי בבשר ודם שישג מעצמו לעשות שום דבר למלך מלכי המלכים הקב"ה, בלתי אם נצטוו עליי, כי מי יחבר הגוש עפר עם הרוחני, ובפרט עם האין סוף, בלא אמצעות התורה הקדושה, ומובא בספרים הקדושים דברי הזוה"ק: תלת קשורין אינו, קוב"ה ואורייתא וישראל, והיינו כדברינו, דהתורה מקשר אותנו להקב"ה עכ"ל. אבל כל הקשר בין קוב"ה ואורייתא וישראל להיות חד ממש, הוא רק כאשר התורה והמצוה נעשים באופן של קיום רצון השי"ת, אבל אי אפשר להתקשר עם הקב"ה באמצעות דבר שאינו כרצונו ית' כאמור, וישראל שיעלה לדוכן או כהן שיטמא למת, או לוי שיקיים מצוות שאין שייכים אליו, או ישראל שיקיים מצוה באופן שעובר על כל תוסף, וכל כיו"ב, לא יתכן בשום אופן שהתורה או המצוה הזאת יקשר ויחבר אותו עם הקב"ה, אלא ההיפך הגמור ממש.

טז. כוונתו למש"כ כאן בפרשה אות ב: **בקנאו את קנאתי. פירש רש"י ז"ל, בקצפו הקצף שהיה לי לקצוף.** היינו שקינא רק קנאת ה' צבאות, ולא קנאת עצמו, בשום נדנדו צד, ואף לא לקבלת שכר בעולם הבא, כי מסר נפשו ממש, כי היה סברא לומר שדין הזה הוא רק לקנאים. וא"כ מאן יימר שהוא שייך לקנאים.

יז. זה לשון המשנה בגמרא סנהדרין (פא:): הובעל ארמית קנאין פוגעים בו. ופירש רש"י, קנאין - בני אדם הכשרים המתקנאים קנאתו של מקום, פוגעים בו בשעה שרואים את המעשה, אבל לאחר מכן אין מיתתו מסורה לבית דין, והלכה למשה מסיני הוא. וראה עוד בהערה להלן בסמוך.

יח. מש"כ רבינו שהוא רק דוקא אם לא נצטוו על זה, כי היא הלכה ואין מורין כן. כן אמרו שם בגמרא על הפסוק 'וירא פינחס' מהו וירא, כי נעלמה ממש רבינו ההלכה של הובעל ארמית, וכאשר ראה פינחס את המעשה נזכר בהלכה, ואמר למשה הלא למדתנו כשירדת מסיני שקנאים פוגעים בו [ופרש"י שם (ד"ה קנאים): קנאים הם בני אדם המקנאים קנאתו של מקום לנקום נקמתו], אמר לו משה, קרינא דאיגרתא איהי ליהוי פרונוקא [קורא האיגרת הוא יהיה השליח], לקח פינחס את הרומו והרג את שניהם. ונחלקו הראשונים אם

(פב), **אז על ידי מסירת נפשו** שהיה מוכן אפילו ליהרג בשביל כבוד שמו ית', **ובכח האש הזה** שהיה לבו חם ובווער על קדושת ה', הנה בזה דוקא **נתקן חטאם של נדב ואביהוא שעשו בלא ציווי הבורא ב"ה**^{כא}, כי פינחס עשה מעשה לקנאת ה'

באופן שאי אפשר לעשותה אלא דוקא בלא ציווי, כיון שהיא הלכה ואין מורין כן. **וזה הוא** הפירוש בדברי רש"י: **בא הכתוב ויחסו אחר אהרן**^{כב}, היינו כי פינחס **תיקן חטא בני**^{כג}, ועתה **נשאר יחסו של אהרן לזרעו אחריו**, ואפילו **מקום בניו כנדב**

הערות וציגונים

יש מצוה לקנאים לפגוע בו או שהוא רק רשות [וזכות], אבל זה ודאי שאינו חובה, ולכן היא הלכה ואין מורין כן, כיון שאין ב"ד מורין על דבר שאינו חובה. וכיון שאינו חובה, אם היה זמרי קם והרגו לפינחס לא היה מתחייב עליו.

ובזה מבאר רבינו יסוד גדול בקיום המצוות, שכל מצוה ומצוה הוא מקשר ומחבר את האדם עם הבוית"ש, אך זה רק בתנאי שעושה בזה רצונו ית"ש או על ידי קיום מצוה שנצטווה עליה בפירוש, או על ידי מצוה שהיא רשות ואינה חובה, שזהו מדרגת החסידיים לעבוד את הבוית"ש בבחינת 'בן' שעושה לא רק מה שמצווה מאביו אלא אף גם - ובעיקר את מה שהוא מבין שזהו רצון אביו. ולא כעבד שאינו עושה אלא רק מה שהוא מצווה, וכך עשה פינחס, אבל אם עושה נגד רצונו ית', איז גם הוא הוא דבר גדול וחשוב מאד, אבל הוא נגד רצון ה' כמעשהיהם של נדב ואביהוא ה"ז גרוע מאד ...

יט. רצונו לתרץ בזה, איך ובמה הועיל פינחס בקנאותו לכפר על חטאם של נדב ואביהוא, הרי גם פינחס עשה דבר שלא נצטווה עליו.

כ. שהרי פינחס התעסק בדבר שהוא רשות ולא חובה והכניס בזה את עצמו לסכנה גדולה מאד, הן מצד זמרי והן מצד שבטו של שמעון שרצו להרגו, וכדאיתא שם בגמרא שהרבה נסים נעשו לו אז, וכמו שאנו רואים בפועל שכל השבטים ביזו אותו על מה שעשה. ועיין בירושלמי סנהדרין (פ"ה ה"ה) אמר רבי יהודה בר פזי, ביקשו לנדותו, אלמלא שקפצה עליו רוח הקודש ואמרה: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם. וכתבו התוספות בזבחים (קא: ד"ה ההוא): דלא נתכחן פינחס עד שלא נעשה שלום בין השבטים (וזה היה בימי יהושע, שאז נתרצו לו והלבישוהו ומשחוהו וחנכוהו בחביתין).

כא. וזה החילוק הגדול שיש בין מעשה פינחס למעשהיהם של נדב ואביהוא, כי הם עשו דבר אשר לא צוה ה', וכפירושו של רבינו, דהיינו שעשו **נגד** ציווי ה', וכדברי הזה"ק שמצות הקטורת הוא ענין גבוה מאד והקב"ה לא רצה שבחיייו של אהרן יתעסק עוד אחד עם זה, ולכן מתו ולא באו אל תיקונם. אבל פינחס הגם שאף הוא עשה דבר שאינו מצוה (לשיטת

רוב הראשונים), אבל יש בזה רשות לקנאים לקנא את קנאת ה', והמקנא אינו בגדר שעושה נגד רצון ה', ואדרבה זהו רצונו ית' שהקנאים יעשו זאת מרצונם ובחירתם לבד. וכיון שנתעבר בו אז נשמתם של נדב ואביהוא, לכן באו ע"ז אל תיקונם השלם, כמו שכתב הזה"ק שהתיקון צריך להיות באותו מקום והספירה שחטא ופגם בה, וכאן היה התיקון באותו דבר שנשכלו בו, כלומר בקיום דבר אשר לא צוה ה', אבל לא מה שהוא בגדר עבירה אלא בגדר רשות וזכות, אלא שצריך לזה קנאות אמיתית עם הרבה מסירות נפש.

כב. שאין כוונת הכתוב בזה לספר את יחסו של פינחס, שהרי את זה כבר הכתוב לעיל וכן"ל, אלא שהכתוב בא לייחס את המעשה של פינחס, שזה בא לו מצד היותו בן אהרן. ועיין עוד להלן בהערה הסמוך.

כג. מה שכותב רבינו בענין התיקון שעשה פינחס, "שתיקן את חטאם של בני אהרן ועי"נ שאר ייחסו של אהרן לזרעו אחריו", מן הראוי להסמיק לזה את מה שכתב רבינו בפרשת קדושים אות ב בשם אביו מרן האדה"ז זי"ע מה שכתב לבאר את מאמר הכתוב: 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם, איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו':

כבוד קדושת אמו"ר צללה ה"ז ע"ע דיבר בקדשו סמיכות ענינים אלה, על פי דברי חז"ל (קידושין ל:) שלשה שותפים יש באדם, חלק הקב"ה ואביו ואמו, וכל איש ישראל מחויב לקדש ולטהר את עצמו, לבל להיות כסוס כפרד, מחמת חלק הקב"ה, נשמה קדושה אשר בקרבו. ואיש אמו ואביו תיראו' היינו **"שירא ויזחל מחטא, מחמת חלק אביו ואמו, כי אם יחטא ה", יחטא גם בחלק אבא ואמא, ואז נוגע להם הפגם והעונש"**, וכמוכא בשם העשרה מאמרות על הכתוב (תהלים קי ו). חטאנו עם אבותינו, היינו עם חלק אבותינו, ו'העונו' הוא פועל יוצא, שגרמנו שנחשב גם להם העון הזה... וממילא כאשר יחטא איש, נתגלה קלון אביו ואמו, וגם חלקם היה מסייע להחטא, **"ודברים האלה כאשר הוא מוטבע בטבע בהבנים אהבה לאבותם, ומה גם כאשר יסעו למנוחת עולם, צריך כל אחד ואחד לזכור הצער והעלבון**

ונוכל לומר שזה הוא פירוש המדרש רבה
(במדב"ד, כ"א, א) על הכתוב: 'לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום'. **בדין הוא שיטול שכרו**, והקשו המפרשים הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. ועל פי הדברים דלעיל יש לומר שאין כוונת הכתוב על פינחס אלא **זה קאי על אהרן הכהן**, שהוא ראוי עתה לקבל שכרו, והיינו משום **דהיה קשה להמדרש את הקושיא דלעיל למה מייחס הכתוב עתה לפינחס באהרן הכהן**, הרי אנו יודעים כבר את יחוסו מהכתוב לעיל, **וכדקשיא ליה להגמרא ולרש"י ז"ל, ותרצו של המדרש הוא על פי דברינו אלה**, שלא בא

ואביהוא גם הם נחשבים **בלא שום פגם ח"ו**. **לפי זה מוכרחים לומר שהכח הזה של קנאותו של פינחס הוא רק מחמת שהוא נצר משורש זרע אהרן, ולפיכך על ידי המעשה שעשה מתייחס גם לאהרן ובניו שהרי הוא בא מכוחם, ובזה תיקן חטא בניו, מה שאין כן ח"ו אם הכח הזה היה מצד אבי אמו, אם כן מה שייכות יש לזרע אהרן בזה.**

על פי זה יבאר באופן מיוחד את דברי חז"ל "בדין הוא שיטול שכרו", על מי הכוונה שיטול שכרו בדין.

הערות וצייונים

ליכא (קידושין לט:). והטעם בזה הוא משום שאין בכל חלל העולם הזה מקום להכיל את גודל השכר הגמיע על כל מצוה ומצוה, ולכן שכרו שמור לעולם הבא שהוא כולו רוחני ואינו תופס מקום כלל. ברם, כבר פירש הרה"ק **האזהב ישראל** זי"ע, דכל זה הוא רק לגבי השכר של עצם המצוה, אבל השכר על דבר המסתעף מן המצוה יש לו שכרו גם בעוה"ז, והנה עצם מעשה המצוה שעשה פינחס הוא מה שקינא את קנאת ה' צבאות בלי שום פניה כלל, אבל נסתעף מזה עוד מצוה גדולה, והיא הצלת כלל ישראל מגזירת כליו, כמאמר הכתוב: **פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל, על ידי שני דברים שעשה. הראשון - בקנאו את קנאתי בתוך בני ישראל. והשני - ולא כליתי את בני ישראל ישראל בקנאתי**. ועל ההצלה של כלל ישראל, על זה הוא ראי בדין שיטול שכרו גם בעוה"ז, מלבד השכר על עצם המצוה שזה שמור לו לעולם הבא.

ויש עוד פירושים שנאמרו בזה ואכמ"ל בכל אלו, אבל הצד השווה שבכל הפירושים שכולם מבארים מדוע היה פינחס ראוי ליטול כאן שכרו אף בהאי עלמא. אבל רבינו מבאר כאן על פי דרכו פירוש נפלא ומיוחד בזה: שאין הכוונה כלל על פינחס אלא זה קאי על אהרן הכהן, וגם אין הכוונה כאן לשכר מצוה (שאו שוב יקשה על זה הקושיא הנ"ל מדברי חז"ל), אלא שקשה למדרש למה מייחס הכתוב את פינחס כבנו של אהרן, ועל זה מתרץ המדרש שראוי אהרן ליטול שכרו בדין, והיינו שעל פי דין אמת נקרא פינחס 'בן אהרן' משום שפינחס מסר נפשו, והבעיר בלבו אש התורה בלא ציווי, אשר בזה נתקן חטא

שגורם לאביו ואמו בעולם העליון, וכדברי הזהב"ק (ח"ג טו): דאז אתחייב ביקריה יתיר.

וכאן לענינינו, הרי נדב ואביהוא פגמו נורא באביהם ע"י מעשיהם שתפסו אומנות אביהם בחיי, והפסידו זאת, ועוד נשארו ערטיאלין, ועל ידי זה פגמו באביהם שנקטעה ממנו הכהונה גדולה, שהיתה צריכה לעבור ממנו לנדב ואביהוא ומהם לזרעם אחרים (כמבואר שם בזה"ק שהובא בהקדמה). עד שבא פינחס, ובקנאו את קנאת ה' ונתעברה בו אז נשמתם של נדב ואביהוא, אזי נתקן גם מעשיהם ונחשב להם בניו של פינחס כאילו הם בניהם, וממילא חזרה הכהונה להמשיך מאהרן לנדב ואביהוא ולבניהם אחרים ברית כהונת עולם. כד. וממילא יש כאן גם יחוס לאהרן הכהן בזה שכל זרעו אחריו קדושים וטהורים כהנים משרתי ה', שהרי גם נדב ואביהוא באו עתה על תיקונם ומעמדם. אבל לא בא הכתוב לומר את יחוסו של פינחס כנ"ל.

כה. המדרש הוא על הפסוק: 'לכן אמור' 'לכן הכוונה שבדין הוא ראוי ליטול שכרו, וא"כ הפירוש הפשוט הוא, שפינחס ראוי ליטול שכרו על פי דין, שהרי הכתוב מדבר כאן על פינחס. ולפיכך שכרו הוא בדין כמו שפירש רש"י בזה: כאדם המחזיק טובה וחנות למי שעשה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקב"ה שלומותיו. ויש עוד פירושים שנאמרו בזה ואכמ"ל בכל אלו, אבל הצד השווה שבכל הפירושים שכולם מבארים מדוע היה פינחס ראוי ליטול כאן שכרו אף בהאי עלמא. אבל רבינו מבאר כאן על פי דרכו פירוש נפלא ומיוחד בזה. כו. הקשו המפרשים מדברי חז"ל דשכר מצוה בהאי עלמא

הכתוב לייחס את פינחס, אלא לומר שפינחס הועיל במעשיו לתקן ולהשלים את יחוסו של אהרן, **יען שפינחס מסר נפשו לאותו דבר, והבעיר בלבו אש התורה בלא צווי^{כז}**, וכיון שרק באופן כזה אפשר לקיים את המצוה, **לפיכך נתקן עכשיו חטא בני**

אהרן, ונכנס הוא במקום בניו ממש וכן^{לח}, וממילא נחשב כל יחוסו של אהרן טוב ומושלם, ואין בהם שמץ פסול ופגם ח"ו, וזהו השכר הראוי לאהרן בדין, כיון שכל מעשיו של פינחס בא לו רק מכח היותו זרע אהרן. **ואולי שגיתי^{כט}, ה' יכפר**. (כת"ק)

הערות וצינים

בני אהרן, ונכנס הוא במקום בניו ממש. ומעתה נתקן ייחוסו של אהרן **לזרעו אחרי** - שישמשו כולם בכהונה גדולה.

כז. לכאורה צריך ביאור בזה, שהרי מבואר בגמרא שפינחס שאל את משה רבינו על ענין זה, ונתעלמה הלכה ממשה רבינו, ופינחס הזכירו ששמע ממנו בסניי שהבועל ארמית קנאין פוגעין בו, והשיב לו משה רבינו קריינא דאגרתא וכו'. וא"כ לכאורה היה לו בזה ציווי ממשה רבינו. וגם קשה על פינחס, הרי היא הלכה ואין מורין כן, ואין עשה זאת לאחר שקיבל הוראה על כך? ועיין בהערה להלן בסמוך ביאור נפלא על זה על פי משנתו של רבינו בזה, ועיין עוד בבינת המאמר סוף אות ב.

כח. לכאורה יש להבין שהרי לפי המבואר בגמרא בא פינחס למשה רבינו ואמר לו הלא כשירדת להר סיני למדתנו שהבועל ארמית קנאין בו? ואמר לו משה רבינו: קריינא דאגרתא אייה ליהוי פרונוקא - אתה שקראת את האגרת אתה תקיים אותה. א"כ הרי נצטוו בזה פינחס על ידי משה רבינו לקנא בזמרי ולפגוע בו, ואם כן יש כאן שני תמיהות בדבר: א. הרי היא הלכה ואין מורין כן, וא"כ למה הורה לו ואמר לו לקיים את האגרת שקרא בו? ב. למה באמת דחה משה רבינו את פינחס ולא קיים בעצמו הלכה זו?

ויש ליישב כל זה בטוב טעם על פי מה שדיבר רבינו בקדשו בסעודת מלוה מלכה [מוצש"ק פרשת בלק תרנ"ה] על הכתוב (במדבר כח, ו): 'והמה בוכים פתח אהל מועד'. פתח רבינו ז"ע ואמר בשם הרב הקדוש הרבי ר' ברוך צוק^ל ז"ל ע"ע ממז' בוד', על דברי רש"י ז"ל והמה בוכים, נתעלמה ממנו הלכה, וירא פינחס, ראה מעשה ונזכר הלכה אמר לו למשה מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו א"ל קריינא דאגרתא אייה ליהוי פרונוקא מידי ויקח רומח בידו וגו' עכ"ל, ואמר הרבי ר' ברוך צוקללה"ה דמרע"ה היה סובר דהפירוש קנאין פוגעין בו לשון תפילה, מלה"כ (ירמיה ד, ט"ז) ואל תפגע בי וגו', כלומר שצריכים להתפלל שהחוטאים יחזרו בתשובה שיתמו חטאים ולא חוטאים, ופינחס היה סובר דפוגעין היינו מכת מות, כמו (ש"ב א, ט"ו) גש פגע בו ויכה וימת, וזה שאמר קריינא

דאגרתא אייה ליהוי פרונוקא, כיון שאתה סובר שהפירוש פוגעין מכת מות תהי אתה השליח, עכ"ד"ק.

ואמר רבינו ז"ע דעפד"ק הנ"ל יובן דברי הגמרא (סוטה י"ד). דדרש על מרע"ה הכתוב ולפושעים יפגיע (ישעי י"ג, י"ב) שביקש רחמים על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה ואין פגיעה אלא תפילה שנא' (ירמיה ז, ט"ז) ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפילה ואל תפגע בי, וכתב מהרש"א ז"ל דמצינו במרע"ה שביקש רחמים שיחזרו בתשובה, דמפורש בקרא שבקש עליהם כך בפסוק (דברים ה, כ"ו) מי יתן לי לבבם זה וגו' כל הימים עכ"ל, וקשה על דברי מהרש"א ז"ל הלא הכתוב הזה לא אמר משה אלא מפי הקב"ה, אבל לפי דברי הרב הקדוש הנ"ל ז"ל דקאי על מעשה שטים דפי' 'פוגעין' לשון תפילה, שבקש שיחזרו בתשובה (מאורן של ישראל פ' בלק) ובה מיושב הכל כמין חומר, ודו"ק.

כט. רבינו כותב בענוותנותו 'אולי שגיתי', וכנראה שמלבד כל הפירוש בענין תיקונם של נדב ואביהוא בזכות פינחס, כוונתו גם למה שהוא משנה את משמעות הכתוב 'לכן אמור' שעל פי פשוטו הכוונה לומר לפינחס, ורבינו מפרש שהכוונה לומר לאהרן. אבל באמת יש לפירושו של רבינו סיוע גדול מאד, כי מה שמפרש שהפסוק 'לכן אמור' אין הכוונה לפינחס, יש לו בית אב בתורת הראשונים ז"ל. כי הראשונים נדחקו לבאר את מאמר הכתוב 'לכן אמור' שבכתוב לא נתבאר למי צריך שיאמר, ואף שבפשוטו הכוונה שיאמר לפינחס כנ"ל, אבל הראשונים לא קיבלו את זה כל כך בפשטות, ולשיתם היה הכתוב צריך לפרט למי יאמר. ואמנם רש"י ורבינו מיוחס ודעת זקנים מבעלי התוס' פירשו דהכוונה על פינחס. אבל בתרגום ירושלמי ויונתן, ורס"ג והרמב"ן, והאברבנאל, לא פירשו כן, אלא מפרשים שכונת הכתוב הוא שיאמר לישראל את שכרו של פינחס ויכירו בחשיבותו. הרי שכבר הראשונים ז"ל לא קיבלו את פשוטו הכתוב שהכוונה הוא על פינחס, וכיון שכן הרי דברי תורה כפטיש יפוצץ סלה ומתחלקים לשבעים לשון, וגם רבינו ז"ע הלך בדרכם של הראשונים הסוברים שאין הפסוק מדבר על פינחס, אלא שהוא ביאר את כל הכתוב על אהרן כמו שנתבאר.

תמצית המאמר

והצדיקים שהקב"ה מדקדק בהם כחוט השערה להם הוא גם נזק והפסד גדול, ואינם יכולים לבוא אל שלמותם קודם שיתוקן דבר זה. וכאשר התעורר רשפי אש שלהבת יה בפינחס, להיות מהקנאין הפוגעין בו, שהוא רק דוקא אם לא נצטוו על זה, כי היא הלכה ואין מורין כן, אז על ידי מסירת נפשו ובכח האש הזה, נתקן חטאם שעשו בלא ציווי הבורא ב"ה, וזה הוא עומק המכוון במה שבא הכתוב ויחסו אחר אהרן, כי תיקן חטא בניו, ונשאר יחסו של אהרן לזרעו אחריו, מקום בניו כנדב ואביהוא בלא שום פגם ח"ו, לפי זה מוכרחים לומר שהכח הזה הוא רק נצר משורש זרע אהרן, ולפיכך תיקן חטא בניו, מה שאין כן ח"ו אם הכח הזה היה מאבי אמו, מה שייכות לזרע אהרן בזה. ועל פי זה מפרש את המדרש "בדין הוא שיטול שכרו", שהכוונה בזה על אהרן הכהן, דהיה קשה להמדרש למה מייחס עתה לפינחס באהרן הכהן, והתירוץ הוא כיון שפינחס מסר נפשו, והבעיר בלבו אש התורה בלא צווי, לפיכך נתקן חטא בני אהרן, ונכנס הוא במקום בניו ממש.

לאחר שקינא פינחס את קנאת ה' וקיים בזמרי בן סלוא את ההלכה של קנאים פוגעים בו, היו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל, כיון שסברו שזה לא בא מתוך קנאת ה' אמיתי אלא מתאוה של רציחה, שהרי לא יתכן שמי שהוא בן בנו של מי שפיטם עגלים לע"ז יקנא את קנאת ה'. לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, לומר שהיה בזה קנאת ה' אמיתית.

רבינו מבאר את עומק הדברים על פי מה שמע מאביו כ"ק הרבי הזקן זי"ע וכמבואר בכתבי האר"י ז"ל (שער הגלגולים פרק לג) שפרחה מפינחס נשמתו בעת מסירת נפשו הזו, ונכנס בו נשמת נדב ואביהוא, וזה 'בן אלעזר' שהיה עד עתה בנו, אבל עתה הוא 'בן אהרן הכהן' בנו ממש, נשמת בניו. והענין בזה לפי שחטאם היה 'בהקריבם אש זרה אשר לא צוה אותם', ולכן אף שהאש הזאת היתה גבוהה מאוד מאוד, אולם החסרון היה מה שלא היה על זה צווי מהבורא ב"ה להכניס אש הקטורת הזאת, וכל דבר שאין זה רצון ה' אין בו שום מצוה,

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. בלתי אפשרי שבשר ודם יגש מעצמו לעשות שום דבר למלך מלכי המלכים הקב"ה, בלתי אם נצטווה עליו, כי מי יחבר הגוש עפר עם הרוחני, ובפרט עם האין סוף, בלא אמצעות התורה הקדושה, וכדברי הזוה"ק: "קוב"ה ואורייתא וישראל חד", דהיינו שהתורה מקשר אותנו להקב"ה אבל כל הקשר בין קוב"ה ואורייתא וישראל להיות חד ממש, הוא רק כאשר התורה והמצוה נעשים באופן של קיום רצון השי"ת, אבל אי אפשר להתקשר עם הקב"ה באמצעות דבר שאינו כרצונו ית'.

ב. כח קדושת דברי תורתנו הקדושה בהמצוה שנצטוינו, פועלים ומקשרים אותנו ומחברים אותנו להקב"ה, כפירוש 'מצוה' מלשון צוותא, שנעשים מחוברים ומקושרים להקב"ה בחבל נחלתו. וזה הוא פירוש דברי הזוה"ק קוב"ה ואורייתא וישראל כולא חד, שהתורה הקדושה מחברת אותנו להקב"ה, ועל ידה אנו באים לידי מעשה המצוות, ומבלעדה לא היה אפשרות לבשר ודם קרוץ מחומר, לגשת מול פני האלקים במצוה מהמצוות. ולכן אנו אומרים קודם כל מצוה הפסוק מהמצוה, כמו קודם ספירת העומר והנחת תפילין, שעל ידי אמירת המצות עשה שבתורה, בכח קדושתה אנחנו באים לעשות המצוה.

ג. כל איש ישראל חייב לשמור את עצמו לבל להיות כסוס כפרד, אלא לקדש ולטהר את עצמו, מחמת חלק הקב"ה, נשמה קדושה אשר בקרבו. ו'איש אמו ואביו תיראו' היינו" שירא ויזחל מחטא, מחמת חלק אביו ואמו, כי אם יחטא ח"ו, יחטא גם בחלק אבא ואמא, ואז נוגע להם הפגם והעונש", ודברים האלה כאשר הוא מוטבע בטבע בהבנים אהבה לאבותם, ומה גם כאשר יסעו למנוחת עולם, צריך כל אחד ואחד לזכור הצער והעלבון שגורם לאביו ואמו בעולם העליון.

ד. מתוך שנשמעת של נדב ואביהוא הוצרכו להתעבר בתוך נשמתו של פינחס אנו למדים: א] כמה צריך להיזהר מכל דבר שהוא נגד רצונו ית"ש, גם אם זה דבר גדול וחשוב, אבל זה לא שייך אליו. ב] שלא יועיל לאדם שום תיקון בנפשו, אלא אם הוא יתקן באותו מקום והספירה שחטא ופגם בה, ומי שאינו עושה כן, הגם שאם יתקן מדה אחרת גם כן ימשך לו איזו תועלת, אבל אין לו תקון לעולם כראוי, כי אותו החטא לא יתוקן אלא אם יתקן במקום שפגם.

בית המאמר

מעשיהם של צדיקים

א

יהי ביתך בית ועד לחכמים.

והצדיק שהוא ראש הדור, הוא המתקן נשמתם, ויוכל לתקנם על ידי שימושך לאותה נשמה גדולה איזה נשמה קדושה מאיזה צדיק ולחברם יחד, כי טובים השנים מהאחד, שיוכלו להתגבר על יצרם הרע, וזהו 'עֵיבוֹר נִשְׁמָה'. ואף על פי כן הבחירה ביד האדם להיטיב או להרע ח"ו, ואם אעפ"כ הוא מושך עצמו אל הסט"א - אזי הנשמה שהתחברה אליו בעיבור תלך ממנו והוא ישאר יחידי כפי מעשיו אשר יעשה...

ועל כגון דא מפרש הרה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע (פרשת משפטים) את מאמר הכתוב (תהלים צא, יא): 'כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך'. והענין הוא עפ"י המבואר בהאר"ז ז"ל בסוד עיבור נשמות הצדיקים, שנשמות הצדיקים מתעברות ומתחברות לאדם העושה מצוות ומעשים טובים ומסייעין אותו בכל דבר, והם המגלין לו רזי תורה, וזהו 'חסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת' (רש"י בראשית מז כט), היינו החסד שעושים

הנה למדנו כאן בתוך דברי רבינו על סוד הענין של 'עֵיבוֹר נִשְׁמָה', שנדב ואביהוא התעברו בנשמת פינחס וסייעוהו להשלים את מצוותו במצות הקנאות, ועי"ז נתעלה וזכה לכהונת עולם ולברית שלום, [והיה בזה תועלת גם לנשמות נדב ואביהוא שבאו אל תיקונם השלם, וגם לאהרן שנשלם ייחוסו לטוב].

וענין עיבור נשמה הוא מפלאי סודות הבו"ה שהוא יוצר האדם ואדון כל הנשמות (רמב"ן קהלת יד), והוא מבואר בארוכה בתורת הסוד בזוה"ק ובשערי הגלגלים להאריז"ל (עיין שם הקדמה ה דף ז: החילוק שבין גלגול נשמה לעיבור נשמה) ואין לנו עסק בנסתרות. אבל בתורת החסידות לקחו גם מענין זה דרך לעבודת השי"ת.

הרה"ק בעל 'מאור ושמש' זי"ע כותב בפרשת שלח (דיבור הראשון): יש צדיקים בעולם שיש יכולת בידם להאיר לארץ ולדרים והמה גדולים וגבוהים מאוד, אך יצרם גדול מהם שלא יוכלו לעמוד כנגדו,

ובעיקר בפדיון שבויים], ונתעברה נשמתו עמו לעזור לו, ולכן קם מפני רפב"י וכיבדו, ומסיים מרן האמונת משה: **"כן מי שמקנא קנאת ה' בשביל כבוד ה' נתחבר עמו נשמת פינחס לעזורו שיצליח"** ומוסיף שם עוד דבר פלא על דרך זה: שזהו ענין מה שאמרו חז"ל באבות (פ"ה) איזוהי מחלוקת לשם שמים, זו מחלוקת שמאי והלל, ודקדקו בספה"ק מפני מה לא אמרו מחלוקת ב"ש וב"ה, אלא הענין הוא **"דהנשמות של שמאי והלל עצמם נתחברו עם תלמידיהם כדי לעזורם עם המחלוקת"**.

וכענין זה מביא השם משמואל בפ' נח (תרפ"א) שפעם אחת הגיע איזה צדיק לשבות במחיצתו של הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע וזה היה בשבת פ' נח, וקיבלו הרה"ב בברכת שלום ואמר לו: "ברוך הבא ר' נח", ואח"כ במשך השבת כיבדו "שב נא ר' נח" וכן עוד, ובשולחנו הטהור אמר לו הרה"ב "הרי זו פרשתך, אמור נא לכבודה דברי תורה", פתח האורח והקשה: איך ידרשו את נח לגנאי בשעה שהקב"ה בעצמו מעיד על צדקתו, אין זאת אלא שנח בעצמו בענוותנותו היה דורש את מעשיו לגנאי... ומבאר שם השם משמואל שמסתמא נתעברה בו בצדיק זה נשמתו של נח, כיון שהיה עוסק במצוה ששייך לנח, ובגין כך היה בו בכוחו לומר דברים כאלה בפרשתו.

ליל הסדר במחיצתו של אליהו הנביא.

יהודי אחד ישר ונאמן ביקש מרבו לקראת חג הפסח בקשה מיוחדת: בהיות שידוע שהצדיקים זוכים לראות את 'אליהו הנביא' כאשר מגיע אל כל בתי ישראל בליל הסדר, על כן מבקש הוא מן הצדיק להראות לו את אליהו הנביא!

עם סיוע נשמות המתים עמו הוא חסד של אמת, וזהו פירוש המשנה באבות (פ"א מ"ד) "יהי ביתך בית ועד לחכמים" בית רומז לגופו של אדם, שצריך לשמור את גופו בקדושה ובטהרה כדי שיהיה ביתו - זו גופו, בית ועד לחכמים, שיוכל להתעבר בו נשמות הצדיקים שיעזרוהו בעבודת השי"ת.

והוא האמור 'כי מלאכיו יצוה לך' הן הנשמות האלו שהם נקראים מלאכים, וגדולים מהמלאכים כנודע, הנה אותן הנשמות יצוה לך להתחבר עמן ע"י קיום המצוות. וזהו יצוה לך ע"י המצוה אשר תעשה, ג"כ יצוה לך לשון צוותא חדא - כי הם בצוותא חדא עם הצדיק, והנה אמר הכתוב כי זה יועיל לך לשמרך בכל דרכיך שע"י עיבור ודביקות נשמות הצדיקים עמו יהיה נשמר מכל רע ח"ו, וכמבואר סוד ענין זה בספרים בכמה מקומות ע"ש.

בקנאו את קנאתי בתוכם.

כ"ק מרן האמונת משה זי"ע בפרשתן אות יג כשהוא מקדים לבאר את כוונת הכתוב: בקנאו את קנאתי 'בתוכם'. שיש להבין מהו בתוכם. ומבאר, שפינחס הפעיל בקדושתו הגדולה שיוכל כל איש מישראל לקנא קנאת ה' צבאות בשביל כבוד ה' לבד. והיינו שכל אחד מישראל שירצה לקנאות קנאת ה' תתעבר בו נשמתו של פינחס לסייע בעדו לקנאות את קנאת ה'. ומביא מעשה על זה, שפעם אחת כשבא מהר"ש [הוא ר' שמואל די אוזידא בעל המדרש שמואל על פרקי אבות זצוק"ל] לשיעורו של האריז"ל, קם לפניו והרבה לו כבוד, וחקר מהרח"ו ז"ל את הדבר, ואמר לו האריז"ל מפני שעשה מצוה שהיה רפב"י רגיל לעשות [רפב"י היה עוסק הרבה במעשה חסד

הטבע בשום אופן שבעולם שיצליח בה באמת כראוי, מחמת רוב החיצונים המתנגדים בדרכו, וכוחות הסטרא אחרא המונעים אותו מזה. ולכן מתעברים בו נשמות הצדיקים שכבר זכו לקיים מצוה זו בשלמות לשמה, ובזכות עיבוד נשמות אותם צדיקים אפשר לו לקיים המצוה. וכידוע מה שגילה למורנו הרב חיים ויטאל זצוק"ל איזה נשמות צדיקים התלבשו ונתעברו בו.

ובכן כאשר אדם רוצה ומשתוקק מאוד לראות את אליהו הנביא, יכול הוא לזכות לכך אם יהיה ראוי שתתלבש בו רוחו של אליהו! ולכן אמרתי לך לטרוח הרבה, ולהוציא הוצאות עבור המצוה שבזה זכית שהתלבשה בך באמת מרוחו של אליהו הנביא. ואמת היה בפי האלמונות והיתומים כשאמרו שהנה אליהו בא, כי בעת קיום המצוה התלבשה בך רוחו של אליהו הנביא זכור לטוב !!! (הרה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א - טיב הקהילה).

נשמות שלא זכו לקיים מצוה זו בחייהם נלווים אליו בעיבוד נשמה.

האור החיים הק' בפרשת כי תבא על הפסוק (דברים כו, יא): ושמוחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אתה והלוי והגר אשר בקרבך. מביא בשם הזה"ק (ח"ג ר"ז. ועיין עוד בשער הגלגולים הקדמה ב) שכאשר אדם מקיים מצוה מאותן המצוות שאינן נוהגות תמיד, אזי הנשמות שכבר נסתלקו מהעולם ולא זכו לקיים מצוה זו בחייהם נלווים אליו בעיבוד נשמה, והם קרובים לשכר ורחוקים מן ההפסד, כי אם האיש הזה יעשה מצוות, נוטל חלק בשכר ההוא, אמנם אם ירשיע האיש הזה, אין לצדיק שום עונש והפסד עמו, כיון שאינו מתעבר בו רק

להפתעתו נענה לו הרבי בחפץ לב, ואמר לו: הבה נא ואראך את אליהו הנביא!

סורה נא אל בית אלמנה פלונית עם בניה היתומים, השרויים בדלות וחוסר כל, ותספיק להם שם את כל צרכי החג בהרחבה! ותבוא אל ביתם לשמחם בחג ולערוך להם הסדר וכו', ובזה תזכה לראות את אליהו הנביא זכור לטוב!

הלך האיש ועשה כמצות רבו, הוא הגיע בשמחה רבה אל בית האלמנה עם כל צרכי החג בהרחבה, ואף הבטיח לבוא ולערוך להם הסדר! הילדים כמובן מאד שמחו עימו, והאלמנה אמרה לבניה: הנה אליהו הנביא בא! תראו מה הביא לכם! כי לא האמינה שאדם פשוט יעשה זאת מעצמו. - עשה האיש ככל המוטל עליו בשלמות, אבל את אליהו הנביא לא ראה... היתה לו אכזבה קשה, וחשב לעצמו: מסתמא לא הייתי מספיק ראוי לזה.

לשנה הבאה הכין עצמו כראוי בסילודין, ושוב ביקש מאוד מרבו הצדיק שהפעם לא יאכזבו, ויראה לו את אליהו הנביא! אמר לו הרבי: השנה תלך לבית אלמנה פלונית ותעשה כבראשונה, הכל כאשר לכל. - הלך האיש והביא להם כל צרכם בריוח גדול, וגם הם שמחו עמו מאוד, ואמרו: הנה אליהו הנביא בא! כי לא יתכן שאיש רגיל יסכין לעשות כן. - אבל את אליהו הנביא שוב לא שמע ולא ראה לא מיניה ולא מקצתיה...

לאחר החג חזר האיש לרבו בקובלנא, למה רימתיי זה פעמיים?! ואת אליהו לא ראיתי כלל וכלל! אמר לו רבו: הסכת ושמע ותבין את אשר לפניך, הנה מי זה אליהו הנביא? - הלא כתב רבינו האר"י ז"ל (ליקוטי הש"ס סוף מסכת סוטה) שכאשר חפץ איש ישראל לקיים מצוה מסוימת, אי אפשר בדרך

וכששמע היהודי הק' את הדבר אמר: אכן נודע הדבר, כי הרי אביי לא זכה לקיים מצוות כיבוד אב ואם כמבואר בגמ' קדושין (לא:). ורבה הכניסו לביתו, וכאשר עלה אביי למרום, על אף גדלותו ורוממותו היה חסר לו מצוה זו של כיבוד אב ואם ומאז כל אימת שיהודי מקיים בשלמות מצות כיבוד אב ואם, מצטרף אליו אביי, בכדי שיהיה לו חלק במצוה זו...

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

בערב ראש חודש שבט יום ההילולא רבה של רבינו המאורן של ישראל זי"ע אמר אחיו **כ"ק מרן התפארת שמואל זי"ע** על דברי חז"ל (הובא ברשי"ל ריש פרשת וארא): חבל על דאבדין ולא משתכחין. לכאורה יש לדייק הרי בצדיקים מוזכר תמיד רק לשון מיתה [המורה רק על התפרדות הגוף בלבד] ולא לשון אבידה [המורה על אבדן הגוף והנשמה], וא"כ למה אמר על הצדיקים חבל על 'דאבדין'? ומפרש שהכוונה בזה, חבל על האנשים האלה שאומרים שהצדיקים הם בבחינת אבידה ולא משתכחים עוד אתנו כלל, כי אין זה אמת, כי השארת קדושת נפשו נשאר לעד, וגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, וכמו שפירש בקדוש [מרן הישמח ישראל זי"ע] **שבזמן שהצדיק בעולם העליון יוכל להאיר ולהופיע בלבות בני"י יראת שמים יותר מבחיים חיותו, ובפרט לאנשי בריתו, וזהו הבא לטהר מסייעין אותו, שנשמות הצדיקים מסייעין אותו לעוה"ב, בבחינת עיבור נשמות, והוא חי אתנו...**

להטיב לו ולא להרע לו. [וע"ע מה שכתב בפרשת בהר (ויקרא כה, לה) שיש שבאים ומיישבים עם האדם לסיבות מופלאות אשר הפליא ה' בתיקון הנפשות]. **היהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע** היה אומר כל יום שיעור עיון לתלמידיו, פעם אחת הגיע תלמיד אחד באיחור לשיעור, ומשום שהגיע באיחור ביקש להכנס באופן שלא יבחינו בו, כדי שלא להפריע את השיעור. אבל מיד כשנכנס קם לכבודו היהודי הקדוש מלא קומתו, והדבר כאב מאוד לתלמיד. לאחר השיעור ניגש להתנצל בפניו רבו על סיבת איחורו, ושאל את רבו מדוע קם בשבילו כשנכנס לשיעור? אמר לו היהודי הקדוש, שלא לכבודך קמתי, אלא לכבוד נשמת האמורא אביי שהתלוה אליך כשנכנסת קמתי! ואמר לו היהודי הק' אכן זאת רציתי לשאול אותך, מפני מה זכית לכך שאביי התלוה אליך? וכי איזה מעשה טוב עשית קודם בואך לשיעור?

אמר לו התלמיד, באמת רציתי לבוא לשיעור בזמן אך כשעמדתי מוכן לצאת מביתי ראתה אותי אמי, ובקשה ממני שאוריד לה מעליית הגג דבר מה משם, אך אמרתי לה שהנני מוכרח לרוץ לשיעור, כי השעה מאוחרת כבר, ואכן יצאתי מהבית, כשהתחלתי ללכת התבוננתי: הרי כל מטרת לימוד התורה הוא כדי לקיים, והנה כאן הגיע לידי מצוות כיבוד אב ואם בדבר שהיא אינה יכולה לעשות בעצמה, ואיך הנחתי למצווה זו לחמוק מידי? ומשום כן חזרתי מיד אל בית אמי וקיימתי את המצוה!.

ב

וחסידך צדיקים עושי רצונך.

לעשות שום דבר אלא כרצונו ית"ש... על פי זה
יש לפרש מה שאנו אומרים בתפילת שחרית
של שב"ק: 'וחסידך צדיקים עושי רצונך' היינו
שהצדיקים שהם גם חסידים הם עושים רק
כרצונך... והוא דבר עמוק מאד, ולהלן נביא כמה
דוגמאות ממעשיהם של צדיקים וחסידים ומהם
נלמד כוונת עומק הדברים.

הייטב בעיני ה'.

כבר הבאנו במבוא המאמר את דברי בעל היסוד
העבודה (ח"ב פי"ט, כד) שמפרש את הפסוק 'ואת
שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שורף... והשיב
לו אהרן: ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'?!
דאהרן הכהן לא שאל אם עשיתי כדן תורה או לא,
אלא 'הייטב בעיני ה'?' כלומר גם אם על פי הלכה
הדבר מותר וכשר, אבל לבן עליה יש עוד חשבון
מה שהוא צריך לחשב, האם מלבד מה שהוא
כשר הוא גם טוב?: **"האם הדבר שאני עושה זהו
רצון ה' וכשר וטוב הדבר בעיניו יתברך?!"** ועל
זה נאמר שם: וישמע משה ויטב בעיניו. ס'האט
איהם געפאלן דעם דרך.

כשהכה בלעם את אתונו נאמר בפסוק (במדבר
כב לב): ויאמר אליו מלאך ה' על מה הכית את
אתונך וגו': והקשה הרה"ק **"קדושת לוי"** זי"ע,

מה בין צדיק לחסיד.

רבינו זי"ע כותב במאמרו הק', **שחטאם של נדב**
ואביהוא היה בהקריבם אש זרה "אשר לא צוה
אותם", וכמבואר בספרים הקדושים האש הזאת
היתה גבוהה מאוד מאוד, אולם החסרון היה מה
שלא היה על זה צווי מהבורא ב"ה להכניס אש
הקטורת הזאת. ובביאורים (ראה אות ד-ה) הבאנו
שרבינו מבאר כאן יסוד גדול בקיום המצוות, שכל
מצוה ומצוה הוא מקשר ומחבר את האדם עם
הבית"ש, אך זה רק בתנאי שעושה בזה רצונו
ית"ש או על ידי קיום מצוה שנצטווה עליה בפירוש,
או על ידי מצוה שהיא רשות ואינה חובה, שזהו
מדרגת החסידים לעבוד את הבית"ש בבחינת
'בן' שעושה לא רק מה שמצווה מאביו אלא אף
גם - ובעיקר את מה שהוא מבין שזהו רצון אביו.
ולא כעבד שאינו עושה אלא רק מה שהוא מצווה,
וכך עשה פינחס, אבל אם עושה נגד רצונו ית", אזי
גם הוא הוא דבר גדול וחשוב מאד, אבל הוא נגד
רצון ה' כמעשיהם של נדב ואביהוא ה"ז גרוע
מאד... [עיי' שם באות ה את עומק הטעם בזה].
הרמח"ל בספרו מסילת ישרים מבאר את החילוק
בין צדיק לחסיד. צדיק עושה את כל מה שצריך
לעשות על פי כל דקדוקי ההלכות, והחסיד **יותר**
ממה שהוא מקפיד על ההלכה הוא מקפיד שלא

מלומר עוד, ואמר: בעל ספר חסידים בא אלי בחלום של שינת הצהרים וביקש שאקרא בספר שלו ולא ידעתי למה, עתה אני כבר מבין.

יודע דעת עליון - ונשאר בלעם הרשע.

הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, יצא פעם מרוסיה למסע ארוך שארך כשנתיים בערי גליציה ורומניה, שם הפיץ מהודו והזריח מאור תורתו. בין השאר ביקר בעיירה שפולי, בה התגורר לפניו "הסבא קדישא משפולי" זי"ע. בשהותו שם התעניין לדעת אם נותרו שם עדיין שרידים שזוכרים אותו, ולשמחתו נודע לו כי במקום מתגורר יהודי קשיש שהפליג בזקנה עד כמאה שנים.

הלך רבי דוד לבקרו, וכאשר שאלו אם הכיר את 'הסבא קדישא' השיב הלה בחיוב. "שמא זוכר אתה איזה דבר תורה ששמעת ממנו?" שאלו, והלה נענה: זכורני, כי פעם שמעתי ממנו מימרא חריפה, וכה אמר: **"יכול אדם להיות בדרגה נעלית של 'יודע דעת עליון ומחזה ש-די יחזה' - ובכל זאת להשאר ולהיות בלעם הרשע..."** נבעת רבי דוד לשמע הדברים הנוקבים, ומסופר, כי **במשך שלושה ימים הסתגר בחדרו מעת לעת!** כשהוא עורך לעצמו חשבון נפש. כשיצא אמר למלויו: **"בדקתי את עצמי לפני ולפנים, ומצאתי תהילה לה', שאין אני מאותם אנשים שעליהם התכוון 'הסבא קדישא'..."**

על כך היו אומרים גדולי בעלי המוסר: **"ישנם דרכים שונות להגיע לתיוקן המידות ולהשיג יר"ש, ו"א שזו דרך המוסר, ו"א שזו דרך החסידות, ויש שדוגלים שזו דוקא דרך העיון והדקדוק בקיום ההלכה הצרופה. אך צריך לדעת בכל דרך שהיא**

יש להבין, למה הקשה לו כן ולמה חרה להמלאך על זה, והלא תשובתו בצדו, שהאתון נטתה מן הדרך ועל כן הכה אותה כדי שתלך על דרך הישר ולא תלחץ עוד רגליו.

ומבאר שהאדם שמבקש לעשות רק רצון קונו, הרי כשרוצה לעשות איזה דבר ורואה שיש לו מניעות, צריך להתבונן ולתת לב, אולי אין זה רצון הבורא שיעשהו ועל כן מונע אותו מזה, וכאן שאמר ה' לבלעם 'קום לך אתם' ושוב קורה לו דבר כזה שרביץ האתון תחתיו, מקרה שלא אירע לו מעולם, היה צריך לתת לב להתבונן שרצון ה' הוא שלא ילך, ומה שאמר לו שיכול לילך הוא רק ע"ד 'את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה', דהיינו כפי שיראה בעין שכלו איך הוא רצון השי"ת כן יעשה. וזהו ששאלו המלאך 'על מה הכית את אתונך' ולא נתת לב להתבונן שבאו המניעות להעירך שרצון ה' הוא שתחזור בך מדרכך ולא תלך.

כעין זה מביא בספה"ק "רמתיים צופים" (תדא"ר פ"ג אות ח) מביא: שמעתי מכ"ק אדמו"ר ז"ל [הוא הרבי ר' בונם מפשיסחא זי"ע] על התשובה שהשיב בלעם למלאך למה הוא מכה את אתונו: **"חטאתי כי לא ידעתי"**. והקשה הר"ב ז"ל הלא אדרבה, לפי דבריו אין כאן חטא כלל.

ופירש, שזה גופא החטא, מה שלא ידע ולא הבין מהסיבות שארעו לו פעמיים ושלש, שרצון ה' הוא שלא ילך עמהם.

לאחר שינת הצהרים, אמר שאקרא לפניו בספר חסידים, לקחתי את ספר חסידים ושאלתי אותו היכן להתחיל, וא"ל שאפתח את הספר ובמקום שיפתח אומר לפניו, וכן עשיתי. ומצא שם (אות קנ"ג) את אותם דברים שכבר אמר לי, ואז הפסיקני

- אם האדם ישיג תמיד רצונו - מה ש"אני" רוצה [און אויס פירען ...] לא ישיג כלום! גם עם המוסר, גם עם החסידות וגם עם דקדוק ההלכה - הוא יהיה בעל מידות רעות" ... **והעיקר הוא לדעת תמיד רק מהו רצון ה'!**

כאמור, נתבונן מעט במעשיהם של צדיקים להבין את עומק הדברים:

ענוותנותו של זכריה בן אבקולס.

הנה ידוע לכל דברי הגמרא בגיטין (נו.) במעשה של בר קמצא שרצה להתנעם בחכמים שלא מיחו על זה שהוציאו אותו בבזיון מהסעודה, ואמר למלך שהיהודים מרדו בו, והמלך רצה לבחון את דבריו, ושלח קרבן להקריב עבורו בביהמ"ק, ובדרך הטיל בו בר קמצא מום, דלדין הוה מום, ורצו חכמים שלא להקריב את הקבן ולהרוג את בר קמצא, וזכריה לא הניח להם, כי יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג, ואמרו על זה בגמרא, ענוותנותו של זכריה שהחריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו.

ומזה למד **רבי צדוק הכהן מלובלין** (צדקת הצדיק אות מז): איך צריך להתנהג עם המדות, וזלה"ק: כל הכוחות הנטועים בכל נפש מישראל אין לחשוב שהוא רע גמור ושצריך להיות הפכו, כי אין לך שום מידה וכוח שאין בה צד טוב גם כן, רק צריך שישתמש בה כפי רצון הש"י, ואם אינו כפי הצון הש"י אזי גם המדות טובות רעות, כמו שאול שנענש בעבור הרחמנות על אגג ומיטב הצאן (שמואל א ה, ו), ובגיטין נו ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו, ולהיפך אמרו ז"ל בשבת (סג.) אם ראית תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש חגרוהו על מתניו, ונחש

הוא שורש הרע בכעס, ובתלמיד חכם רצו לומר אשר כל מגמותיו רצון הש"י - אדרבה הוא טוב מאד, על דרך שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה ט) טוב מאד - זה יצר הרע, וכן בגאווה בפרק קמא דסוטה (ה.) בשמתא מאן דלית ביה גסות פורתא, לפי שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם (רש"י) ... וכן למדו חז"ל בסנהדרין (קה.) מכוח של בלעם על חציפות, שבעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא - רצה לומר שאותו כוח "יתגדל" יסגא - והיינו שיבוא לתיקון באחרית הימים ויהיה במעלה.

על דרך זה מבאר **כ"ק מרן האמרי מנחם זי"ע** (פרשת עקב אות א) את מאמר הכתוב אומר (משלי כב, ד) עקב ענוה יראת ה'. וזל"ק:

פירוש ע"י מדת הענוה כיאות באים לידי יראת שמים ועבודת הש"י. והמכוון, כי פעמים האדם קונה לעצמו מדת ענוה בלתי נכונה, שרואה שפלותו כ"כ לנגד עיניו עד שמחמת כן נופל ליאוש, כדאיתא בספה"ק **תולדות יעקב יוסף** (פרשה זו אות ד) בשם **קדושת מרן הבעל שם טוב** זצלה"ה זי"ע אשר רוב ענוותנותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת הש"י, שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם ע"י תפילתו ותורתו שפע אל כל העולמות, וגם המלאכים ניזונים ע"י תורתו ותפילתו, שאילו היה מאמין זה כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרוב כל וכו', והוא מעין מה שאמרו חז"ל (גיטין נו.) ענוותנותו של רבי זכריה גרם חורבן וכו', כך האדם ראוי לשים לב ולומר כי הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכל תנועותיו ודיבורו והילוכו ועסקיו עושים רושם למעלה למעלה, ואז בודאי יזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיו לשם שמים, מה שאין כן בחושו מה אני ספון לפגום

היה מקצר ועולה, וכשהיה מתפלל בינו לבין עצמו היו מניחים אותו בזוית זו ומוצאים אותו בזוית אחרת, וכל כך למה מפני כריעות והשתחויות. וכתבו תלמידי דרבינו יונה (ד"ה היה) שרבי עקיבא היה מתפלל בדבקות גדולה מאד, והיה נאריך באמירת תיבות התפילה וגם בכריעות וההשתחויות, ועם כל זאת לא עשה כן אלא כשהיה מתפלל יחידי, אבל כשהתפלל עם הציבור, היה מוותר על גודל מעלת התפילה בדבקות והיה מקצר בתפילתו בכל זה. והיינו שכשם שתפילתו בדבקות לא היה מחמת שבזה הרגיש רבי עקיבא טו בעם עצמו, אלא עשה כן מחמת שכך הוא רצון הבורא ית"ש, ולכן כאשר היה מתפלל עם הציבור היה מקצר, כי הוא רצון הבורא ית"ש. וכל מה שעשה רבי עקיבא היה מתוך התבטלות לרצונו ית"ש, ברצונו מרחיב וברצונו מקצר.

הטעות הגדולה של זמרי בן סלוא אף שהתכוון לשם שמים.

במוצאי שבת קודש פרשת בלק תרנ"ה בסעודת מלוה מלכה אמר רבינו זי"ע בשם הרב הקדוש איש אלקי מוהר"פ מקאריץ זי"ע דאיתא בגמרא (סנהדרין פב:) דזמרי בן סלוא הוא שלומיאל בן צורישידי, ולכאורה איך יתכן שנהפך תיכף ומיד לעשות אותו מעשה? ואמר הרה"ק שבאמת היה דעתו לשמים, דכיון דראה התגברות הקליפה כל כך, [כדאיתא בגמרא (שם פב.) אמרה לו בת מלך אני וכן צוה לי אבי לא תשמעי אלא לגדול שבהן, חשש לסלק הקלי' שלא יתגבר ח"ו יותר], לכן הכניס עצמו תחתיו של מרע"ה, וחשב עצמו שאף הוא גדול

או לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם כל עסקי למעלה, בזה הולך בשרירות לבו ואומר אך שלום יהיה לי, עכ"ל קדשו.

וענוה כזאת היא הנקראת ענוה פסולה, ויכול לרדת על ידה לבאר שחת, כי לא זו הדרך ישכון בה אור ה' ולא זה התכלית הנרצה, רק עיקר הענוה האמיתית היא להיות נכנע ובטל בבחינת אין ממש מצד הכרת אין עוד מלבדו, כפירוש השל"ה הקדוש זי"ע שאין שום מציאות זולת מציאותו ית"ש - כאשר על כך אמרה תורה (דברים ה, יד) ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך, היינו אם האדם מתגאה ומרים לבבו מראה בזה שהוא איזה 'יש', ממילא 'ושכחת את ה' אלקיך', זה סימן שהוא שוכח אמתת מציאותו ית"ש שאין עוד מלבדו, רק כאשר נכנע באמת כאפס וכאין, אז זוכר נאמנה שהוא ית"ש אחד ואין עוד מלבדו, וע"ד הרמז, אם מחסרים מלת 'זכר' ממלת 'רם' נשאר מספר 'אחד', להורות שכאשר מבטלים הגיאות כמות, זוכרים ויודעים כי ה' אחד ואין עוד מלבדו - וזאת היא הענוה האמיתית והנרצית, שאינה מביאה ליאוש, אדרבה, מביאה ליראת שמים, יראת הרוממות, מיוחד הדר גאונו ית', וע"י זה מתחזק בעבודת הבורא ית', ואינו מהרהר מי אנכי לפעול בתפילתי ועבודתי, אחרי שידע ומכיר שאף שהוא אין ואפס ממש, הקב"ה בראו וחפץ בעבודתו ותפילתו. וזהו עקב ענוה יראת ה', ר"ל עיקר הענוה הרצויה היא ענוה שמביאה לידי יראת שמים ועבודת השי"ת.

מנהגו של רבי עקיבא בתפילה.

וכן מצינו בגמרא (לא.) אמר רב יהודה כך היה מנהגו של רבי עקיבא כשהיה מתפלל עם הציבור

גבה לב וגו' (משלי טז, ה), ואפ' מדת הרחמים מתעב לגס רוח. ובאם זמרי היה לו הכנעה מפני רבן של ישראל להיות כפוף תחת מרע"ה בהכנעה לפניו, היה מרע"ה יכול לעשות לו טובה בתפילה, שישוב בתשובה על חטאתו ויתכפר לו, בבחינת "פוגעין" - שהוא לשון תפילה, בבחינת 'יתמו חטאים מן הארץ' - ולא החוטאים (עי' ברכות י.), ובבחינת 'מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל', כלומר ע"י הכנעה זוכה לבחינת דבר שבמנין שיה' דבר חשוב, "ומספר מלשון ספיר ויהלום, אם נוהג כהלכה אז מאיר בדרך ארץ גם כן אור (מאורן של ישראל פ' בלק).

בישראל כדאיתא בגמרא (שם), כדי לסלק הסט"א ממרע"ה, עכדה"ק.

ואמר רבינו זי"ע דזה הי' שגיאה גדולה וטעות מאד מזמרי, וזאת באה לו מתוך רמות רוחא והתנשאות דעתו לחשוב שהוא גדול כמרע"ה, ומזה עלתה שנכשל בעבירה כמאמרם ז"ל (סוטה ד:). כל שיש בו גסות הרוח לבסוף נכשל באשת איש כו', וגם בזה לא היה מתנהג כראוי שהיה מהרהר אחר רבו, רבן של כל ישראל, וכבר אמרו (סנהדרין קי.). כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר שכניה, מה לו לדאוג על זה לחשש שח"ו יגיע הפגם עד למשה רבינו ע"ה, והרי תועבת ה' כל

אמרות ופנינים יקרים

מספה"ק ישמח ישראל

בין המצרים + גלות וגאולה + גלות השכינה [ב]

ממקום לא יגורך רע, שאינו נוגע שם שום דין וקטרוג ומוגע גוי, מאותו מקור הרחמים שה' בעת יציאת מצרים באתערותא דלתתא מקול צעקת בני"י..., דלית שם שום מחשבה וקטרוג תפיסא ב' מבח' אני ה' חוקר לב (ירמ' י"ז, י) כי הוא מבין ומביט וצופה מעמוד ומצב שלנו ומקומו ושעתו..

שמות ח

בעת ההסתרה האמונה היא ברום המעלה

ובזה יתחזק כל איש מישראל, כי בוודאי אין אתנו יודע עד כמה יקרת ערך האמונה בעיני ה', ובפרט בעת הזאת בגודל ההסתרה אמונה היא ברום המעלה ביתר שאת וביתר עז, ואף שאין לנו כלל וגם אור הדעת ניטל מאתנו, כי גודל הצרות והרפתקאות שעברו על ראשינו מטריפין דעתנו של אדם, עכ"ז צריך כאו"א לקבוע ולהשריש בלבו אמונת ה' אמונה פשוטה ושלימה ותמה, וכמו במצרים שה' בח' ערום וער' (יחזקאל טז, ז) וכהנ"ל ועכ"ז ויאנחו ויזעקו מעומק לבם אוי ווי, והלואי שנזכה גם אנו לאנחה כזו מעומק ליבנו.

שמות ח

אברהם אבינו הזריח אור אמונה לעת חשכת הזמן

...אברהם אבינו ע"ה בכח צדקתו וקדושתו הזריח והופיע אור אמונה, לעת חשכת הזמן, שיחשך קודם האור, שיהי' להם במה להחיות את נפשם האומללים, שיאמינו בה' באמונה פשוטה שהוא משגיח על כל, והוא המסבב כל הסיבות... והכל היא טובות ממש, ואף מי שהוא בשפל המצב מאוד שהגבורות והדינים מתגברים עליו ר"ל, עכ"ז בכח אמונה שהשריש בנו אבינו הזקן אאע"ה מעורר רחמי ד' אין סוף ואין תכלית, ומגביה

עבודת האמונה בתוקף הגלות

עיקר קיומנו בגלות ע"י אמונה

ויהי ידיו אמונה, היינו הכח שנצח את עמלק ה' ע"י אמונה, כמאה"כ (חבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה, וכמו שכתב הרמב"ן (בס' אמונה ובטחון פ"א) חכמה ואמונה ממקום אחד יהלכו, כמו"ש וצדיק באמונתו יחיה, והחכמה תח' בעל' (קהלת ז, יב), ופגם הברית היא בחכמה דאיהו מוחא, וע"י אמונה שהיא ממקום אחד מתקן הפגם, ומשה רבינו ע"ה הראה להם שהאמונה תיקון לחטא המר, עד בא השמש, היינו עד ביאת המשיח וגם בחשכות הגדולה עיקר קיומן של ישראל היא כח אמונה.

יתרו ה

בזכות עוצם ותוקף האמונה בעת ההסתרה מעורר רחמים רבים לגאולה

כשהאדם משים אל לבו נגעי לבבו ימי עניו ומרודו דלות מעשיו שאין בידו מאומה וכל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך, ולא נסוג אחור לבו, ומאמין באמונה פשוטה ותמה, בבחי' פתי יאמין לכל דבר (משלי יד, טו), ברוממות הבו"ה שאין סוף ואין חקר לרוממותו ולקדושתו, ושיוכל גם להשיג ולהעלות נפשות ישראל מהמקומות הנמוכות והחשוכות, ובגודל ההסתרה הוא מוסיף כח ואומין באמונתו, ולא שדורש וחוקר בשכליות החיצוניות ובחכמות החדשות שמקרב באו, בזכות עוצם ותוקף האמונה הזאת שהוא למעלה מהשכל אנושי בזה יתעורר עליו רחמים רבים ממקור הרחמים,

[א"ע] למעלה למקום גבוה שאין שם שום מגע גוי וקטרוג, ... וזהו ואמונתך בלילות (תהלים צב, ג) שגם בעת חשכות לילה צריך להאמין בה' באמונה שלימה, ועי"ז זוכה אח"כ להגיד בבוקר חסדך, לאור יום, ובאמונה זו זוכים לאור יום.

סוכות ה

האמונה בהבטחת הגאולה מעמיד ומחזק אותה
והיא שעמדה לאבותינו ולנו וכו' הקב"ה מצילנו מידם. היינו שאנחנו מאמינים כי הקב"ה ישמור

הבטחתו לנו ויגאלנו גאולת עולם, וכאשר ראינו ששמר הבטחתו בגאולת מצרים כן מאמינים אנחנו באמונה שלימה שיגאלנו במהרה גאולת עולם, והאמונה הזאת עושה לנו לדבר המעמיד ומחזקת אותנו לבל נאבד ח"ו.

פסח מד

מאמינים אנחנו שכל הצרות והחשכות הוא רק ע"ד הטובה והאהבה
ומאמינים אנחנו שכל הצרות והחשכות אשר מגיע לנו בכל דור ודור הוא רק על

דרך הטובה והאהבה, וכפירש"י על הפסוק (תהלים עז, יא) חליתי היא שנות ימין עליין, ובישע"י (כז, ג) אני ה' נוצרה לרגעים אשקנה פן יפקד עלי', וכפירש"י שם בפירוש הראשון [עיי"ש], ולא יוכל להכות אותנו ולעשות כל היסורים בפעם אחת כי יכשל כח הסבל, לכך מביא היסורים והחבלי משיח לאט לאט בכל דור ודור... כן אמונתנו חזקה שלכך מביא עלינו רודפים בכל דור ודור, למען נוכל לסבול תוקף חבלי משיח ולמען להצילנו מידם להשיבנו אל אבינו שבשמים.

פסח מד

צריכים אנחנו לבקש רחמים ובזכות האמונה נגאל
כל מקום שהחשכת לילה מתגבר יותר אמר שומר אתא בוקר, כי וודאי אחר כל הצרות והרפתקאות שעברו עלינו הוא קרוב יותר ויותר להישועה, וצריכים אנחנו לבקש רחמים מי שאמר לעולמו די יאמר לנו די, למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו ולנו, כי גם אז לא היו כדאיים וראוים להישועה אך בזכות אמונה נגאלו, כן אנחנו צריכין להאמין אמונת ד' באמונה פשוטה ושלימה שיקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ בקרוב.

פסח סא

בזכות אמונה נזכה לגאולת עולם

...בך חותמין, היינו בעת הגאולה שהיא התכלית והחתימה, כעין מאחז"ל הכל הולך אחר החיתום (ברכות י"ב). אז רק בזכות אמונה, שיאמינו אף בבחי' ואמונתך בלילות (תהלים צב, ג) הרומז לחשכות הגלות, בזכות הזה יעורר זכות אברהם ראש המאמינים, ויהי' לכם למגן ומחסה ומסתור.

לבך

בזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם
לאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהי' עומד, כל זמן שעוד מחזיק באמונת אלקי ישראל יוכל להאמין בה' וברוממותו, וברוב רחמנותו שאין לו סוף ותכלית יוכל לרחם גם על שפל ונבזה וחדל אישים כמוני ג"כ, ובכח אמונה הזאת מעורר זכות אברהם מדת חסד, להמשיך עליו חסד ממקור החסד לרחם עליו בגלותו, לעורר לבו לאהבת השי"ת, ולהחזירו בתשובה שלימה

בתוקף חשכת הגלות אין עצה אחרת רק להאמין באמונה פשוטה

ובאמת בתוקף חשכת הגלות אין עצה אחרת רק להאמין באמונה פשוטה ושלימה בבחינת 'ואמונתך בלילות' (תהלים צב, ג), להאמין ברחמנותו שמרחם על כל נפשות ישראל לבלתי ירח ממנו נדח, ומאשפות דלותינו ירוממו. וכמאה"כ כי אשב בחושך ה' אור לי (מיכה ז, ח) שמאמין אני בהחשכות שיאיר לי ה', ועי' האמונה זוכה לישועה.

ר"ח כסלו א

לפניו, ובזכות אמונה הזאת נזכה לגאולת עולם, וכמ"ש (ישעי' ס, יט) והי' לך ה' לאור עולם.

לך ב

בתוקף אמונה בגלות מעוררים זכות אברהם אבינו
וזה שרומז הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה אף לכשיעשו בניך פגרים בלא גידים ועצמות, ר"ל אף אם ח"ו מחמת תוקף הגלות ומדוחק השעבוד יעברו ח"ו בניך באונס

בלא דעת על המ"ע ול"ת, אף כי לא ימשכו להם חיות ממקור המצוות אעפ"כ אני אביט אל פנימיות לבבם הצועקים אל פני ה' צור לבבם, וחלקם, ובתוקף אמונתם אף בחשכת הגלות אזכור להם זכות אמונתך, כי אע"ה הי' ראשון למאמינים, ובו נמצא בתורה פעם הראשון ענין האמונה, כמוש"כ (בראשית טו, ו) והאמין בה' וגו', ולמד כל העולם כולו דרך אמונה להאמין בד' ובאחדותו ית"ש, וזכותו נשאר לנו, אשר אף אם יהי' בני ח"ו בבחי' מתים כהנ"ל, אעפ"כ אם נאמין ברוממות הש"י שהוא כל יכול, יעורר לנו זכות אאע"ה לעורר ימין עוז לעשות חיל.

בו בבטחון חזק ואמיץ ברוב רחמנותו שהוא כל יכול, כי אי אפשר להיות בעל בטחון קודם האמונה, שאין אדם בוטח אלא במי שמאמין כי היכולת בידו למלא שאילתו, כמוש"כ הרמב"ן בס' אמונה ובטחון (פ"א) שהבטחון הוא ענף מאמונה, ולהאמונה יוכל כל אדם לזכות באיזה מצב שיהי' עומד בו, ואף מי שהוא בחי' פגרים בלא גידין ועצמות, היינו כי עבר ח"ו על כל ל"ו כריתות שבתורה שנכרת לגמרי ר"ל משורש העליון, ועבר ובטל מן העולם ואין לו תקומה ח"ו כלל לא בזה ולא בבא, עכ"ז יש מקום הנקרא כל ישראל, אשר בו כלולים כל נשמות ישראל עושי רצונו...

סליחות א

אנו מבקשים על הנאולה מצד שפלותינו ומצד גדלות הכבוד

אני והו הושיעה נא (סוכה מה), כל הראשונים פירשו לשון חז"ל. ואולי אפשר לפרש, כי הנה אנו מבקשים להשי"ת שישיע לנו בזכות ב' דברים, א' מצד שפלותנו, כמו שאנו מתפללים (בשמו"ע) ראה נא בעיניו, והב' מצד גדולת ורוממות הבו"ב שהוא עד אין חקר, וכמבואר במדרש וברש"י

(תהלים כה, יא) וסלחת לעוני כי רב הוא, נראה לרב לסלוח עון רב, כי בזה ניכר גדולת ורוממות הבו"ב ביותר, וע"ז מרמזים הב' שמות האלו היוצאים מהפסוקים, שם 'אני' יוצא מהפסוק (שם צד, יח) "אם א' מרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני", שתבטי בשפלות עצמנו ובחטאינו המרובים עד שכמעט אמרנו נגזרנו ח"ו ואין תקומה, אולם זה סברינו ותוחלתנו כי חסדך ה' יסעדנו, ותבטי

ענין חבלי משיח למען יתחזק החושך וההסתרה, ואנחנו נתחזק באמונה

הנה נודע מסה"ק ומהזוה"ק (ח"ג צב): דכל התעוררות רחמים צריך לאתערל"ת, וכל מה שאנו מבקשים רחמים רבים וגדולים צריכים אתערל"ת ג"כ באופן כזה, וזה אפשר יוכל להיות טעם, מלבד מה שמבואר בסה"ק שהוא למען לעוררם בתשובה, שזה הוא ענין חבלי משיח למען יתחזק החושך וההסתרה, ואנחנו עם ישראל בכ"ז לא נסוג אחור לבנו ותט אשרנו מני ארך ח"ו, בזכות עוצם ותוקף האמונה הזאת שהיא למעלה מהשכל האנושי, בזה יתעורר עלינו רחמים רבים מבחי' למעני למעני אעשה (ישעי' מו, יא) הגבוה משכל שום נברא ואין שום תפיסה משום נברא משיג שמה, ויגאלנו גאולת עולם.

שמות ד

סליחות א

כל אדם לזכות לאמונה באיזה מצב שיהי' עומד בו

וזהו מאה"כ (תהלים צב, ג) ואמונתך בלילות, רמז לשכחות הגלות שאין נוגה לו, ואם מאמין בד' ובוטח

והמה עניים ודלים מדעת ובשפלות המצב, ולא יוכלו אף לעורר מעט, ולפתוח פתח כחודו של מחט, איזה אתערותא דלתתא, ממילא בכח ההנהגה לא יהי ביכולת לרחם עליהם, וגם מי שיעורר בעדם רחמים רבים ממקור הרחמים ג"כ לא יהי להם, ממילא לפי סברתו ח"ו לא יהי תקומה חלילה, לזאת הציץ עליו הקב"ה וא"ל "אני הוא מנהיג העוה"ז, היינו אם נסתמו כל השערים והגיעו ח"ו לשער הנ"ן כאשר ה' במצרים, אז יעשה הקב"ה למען שמו הגדול לפדות חלקו, בחי' מלך אסור ברהטים (שה"ש ז, ו), לאשר כי משגיח על תוכן נקודה הפנימית שבלב כ"א מישראל, מה שא"א למלאך ולשרף, להבין זאת, זולת אני ה' חוקר לב בוחן כליות, וזה הוא 'אני', בבחי' זאת הנני מנהיג העולם אז.

לך ב

בשפלותנו ותראה לפניך ענינו, והשם השני 'והו' יוצא מהפסוק (שם קמה, ג) גדול ה' ו'מה' ולל מאוד ולגדולתו אין חקר, היינו שלגדולת הבוב"ה אין חקר ויושע לנו בגדולתו וברוממותו ונאה לרב לסלוח לרב, וזהו תפלתנו 'אני והו', היינו בכח ובהנהגת ה' שמות אלו, היינו מצד עצם שפלותינו ומצד גדולת רוממותך, הושיעה נא.

סוכות טו

אם נסתמו כל השערים אז יעשה הקב"ה למען שמו הגדול לפדות חלקו

כאשר הציץ אבינו מתחילת עד סוף כל הגלות, וראה דלקת אש התבערה מן היצה"ר, שאור שבעיסה ותוקף השעבוד וחשכות הזמן, ואין גודר גדר ואין מי יעמוד בפניו, ובכל יום קללתו מרובה מחברו, כי תגדל המדורה והלהבה, ומה יעשו עניי הצאן התועים בלי רועה ומנהיג,

קושי השעבוד והצרות משלים את הקין

והיא שעמדה לאבותינו ולנו שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותינו וכו' והקב"ה מצילנו מידם. עפ"י מאחז"ל (מדרש חזית ב', בד) עיקר טרחותא מיטרא, וכפירוש המפרשים שם, היינו קושי השעבוד השלים המניין, וכן בדורות קושי השעבוד והצרות משלים את הקין, וזה שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותינו, כי בפעם אחת לא ה' באפשרי להתקיים ולסבול, כמו"ש הרבי ר' אלימלך זצלה"ה ז"ע כי הצדיקים מבטלים חבלי משיח וחלקו היסורין לדורות, וכבר עברו הרבה דורות שישראל סבלו צרות רבות עד אין שיעור וכ"ז הוא מחבלי משיח, וזהו והקב"ה מצילנו מידם כי זה עצמו הוא הצלה, כי מהצרה נצמחה הישועה, כי עת צרה ליעקב וממנה יושע, וכ"מ שהחשבת לילה מתגבר יותר אמר שומר אתא בוקר, כי ודאי אחר כל הצרות והרפתקאות שעברו עלינו הוא קרוב יותר ויותר להישועה.

פסח סא

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' מאיר דב ב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

נלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב ז"ל רבניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

נלב"ע כ"ג כסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

